

Література та Життя Література и Жизнь ИТТЯ

ГАЗЕТА КОНГРЕСУ
ЛІТЕРАТОРІВ УКРАЇНИ
№ 9-10 (73-74)
вересень-жовтень 2013

Володимир ГЕТЬМАН

кандидат географічних наук,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРИВ'ЯЗАНІСТЬ ДО РІДНИХ МІСЦЬ - ОСНОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ

"В природі все старіє: тварини і рослини, люди і етноси, культури, ідеї і пам'ятники. І все, перетворюючись, відроджується відновленим; завдяки цьому діалектичному закону розвивається наша праматір - біосфера".

Лев Гумільов

В основі ідентичності кожного народу (етносу) лежить прив'язаність людей до місць, де пройшло їхнє дитинство, відбулося формування характеру та самосвідомості. На нинішньому етапі еволюції народи Землі як на індивідуальному, так і на національному рівні катастрофічно втрачають свій родоначальний зв'язок з тими місцями, де жили їхні предки. Причини цього і об'єктивні, і суб'єктивні: транснаціональні форми економічних відносин, міжетнічні шлюби, мобільні засоби зв'язку тощо. Сучасна глобалізація суспільного життя уніфікує особистості й народи за штучним шаблоном, обкрадаючи своєрідність та неповторність кожного.

Продовження на с. 8-9

Вдохновения редкая птица

*Пусть летает по книжным страницам,
Души радуя снова и снова,
Вдохновения редкая птица,
За которой мы мчатся готовы.*

В начале года Днепропетровская областная организация ВТС КЛУ выступила с инициативой проведения фестиваля литературных альманахов, который задумывался как всеукраинский, а когда участниками стали литераторы из России, Беларуси, Молдовы и Израиля, вылился в международный. Творческий форум, идея которого родилась у Светланы Поливоды, был первым опытом проведения подобных мероприятий не только для организаторов, но и практически для всего литературного пространства.

Продолжение на с. 6-7

Дмитро СТУС

директор Національного музею Тараса Шевченка,
голова Правління ВТС КЛУ

ПОСТАТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Доповідь, прочитана 10 жовтня 2013 року
на науковій конференції в Інституті національної пам'яті

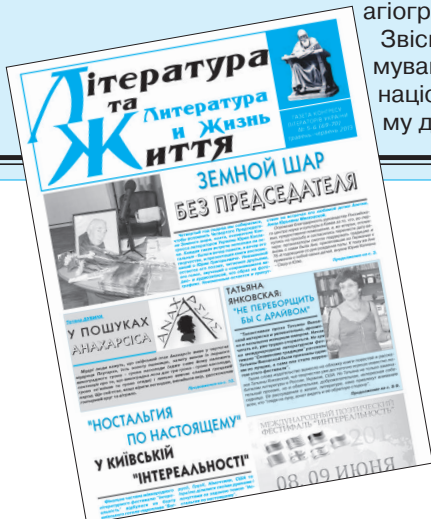
В історії кожного народу є постаті, які з тих чи інших причин не лише стають уособленням сокровенних національних прагнень, але ще й ідеальними символами його, народу, здобутків, історичної долі, своєрідними зразковими громадянами, що вивисуються над часом. Таких постатей вкрай мало. Проте ще менше з-поміж них тих, кого по-справжньому люблять і шанують незалежно від політичних та ідеологічних завдань часу, зміни культурних епох чи примхливої моди.

Секрет і причини такої історично-культурної обраності - завжди унікальні й значною мірою ірраціональні, до того ж повсякчас пов'язані не лише з професійними здобутками, а ще й, і може навіть більшою мірою, - з набутим моральним авторитетом, який є чи не єдиним надійним фундаментом народної любові та шанси. При цьому що проблемнішою, тобто бездержавнішою, є історична доля народу, то вищими виявляються морально-етичні вимоги, які висувують претендентів на роль, без якої культурна історія народу мислиться як неповноцінна. "Обраний" у такий спосіб культурний герой стає беззаперечним моральним авторитетом і прикладом для наслідування, настільки ж вічним, як і сама нація. При цьому постать та біографія культурного героя нації творяться фактично за агіографічними зразками, що не допускають розмови про людські слабкості.

Звісно, в більшості народів формування образу культурного героя нації творилося в романтичну добу, на початковому етапі формування модерних націй¹. Проте навіть після закінчення романтичної доби у свідомості переважної більшості представників національної культури постать національного героя продовжує сприйматися згідно з романтичними канонами, а тому в офіційному дискурсі не вітається сама спроба об'єктивно переосмислити життя і діяльність обраного. Коли ж національна культура з якихось причин втрачає динаміку розвитку, то навіть обережне прагнення до наукового об'єктивізму може трактуватися у масовій свідомості як факт національної зради.

У культурному іконостазі України вже майже півтора століття беззаперечним моральним авторитетом є Тарас Шевченко. Поет. Художник. Людина, доля якої була й залишається взірцевим прикладом "служіння народу". Його постать наділена ідеальною біографією, що у свідомості більшості носіїв національної традиції давно трансформувалася в міф, за посягання на який (а часто навіть за саме використання цього терміну) доводиться розплачуватися².

Продовження на с. 4

ШАНОВНІ ДРУЗІ!

Передплатіть наше видання на 2014 рік
у будь-якому поштовому відділенні України

або на сайті www.presa.ua

Наш передплатний індекс

99510

Ювілей Дмитра Танського - 70

"Однаково вільно почуватися як у жанрі сатири та гумору, так і в ліриці", - сказав про нього колись поет, творець Кіровоградської обласної організації Конгресу літераторів України Анатолій Кримський. А ще він прозаїк, журналіст й автор текстів до пісень. Він - Дмитро Танський.

Народився Дмитро Танський у с. Надлак Новоархангельського району на Кіровоградщині 20 жовтня 1943 року в родині вчителів. Батько Іван Ларіонович загинув в останній місяць війни на фронті при звільненні від фашистів Чехословаччини.

Після закінчення Скалівської десятирічки вчився в технічному училищі в Кіровограді, а потім працював на заводі сільгоспмашин "Червона зірка", звідки потрапив до армійських рядів. Після служби в армії в 1971 році закінчив філологічний факультет Кіровоградського інституту ім. О. Пушкіна. І на той час вийшов на стежку журналістики. Спочатку працював кореспондентом районного радіо, потім дивізійної - газети "Гвардейское знамя" в групі обмеженого контингенту радянських військ в НДР. Повернувшись до цивільного життя, працював завідувачем відділом, редактором Кіровоградської районної газети "Зоря", а потім головним редактором Центрально-Українського видавництва в м. Кіровограді.

Потяг до віршування відчув ще зі шкільної парти, а друкуватися почав у 1966 році із заводської багатотиражки "Червона зірка". А згодом, отримавши благословення маститих поетів Валерія Гончаренка та Володимира Базилевського, дебютував із добірками віршів в обласних газетах "Молодий комунар" та "Кіровоградська правда".

Плодовитими для Дмитра виявилися 1980-90 роки, коли друкувався з поезіями і гуморесками в українських журналах "Дзвін", "Україна", "Перець" та альманахах видавництва "Молодь України". Він автор видань "Вітрила", "Весела Січ" (м. Запоріжжя), "Антологія сучасної лірики та новелістики України" (м. Канів; 2006 та 2007 роки), "П'яте колесо" (Антологія гумору та сатири; Кіровоград), "Форум" (м. Дніпропетровськ).

Якщо проставити прапорці на карті, то Дмитрові вдалося посягти друковане слово (нарис, вірші, пісні) в Росії (Петербург), Німеччині, Польщі (в одному із костюлів м. Кракова виконували його пісню "Мамині рушники" ансамбль бандуристів), Якутії (в газеті "Верхоянський комуніст" та "Голос Яни"), Узбекистану та Північної Осетії. Разом з місцевими композиторами Я. Лукшевіцем, В. Гаврилюком, В. Свиридовим, С. Тарадаєнком поетом створено

не один десяток пісень, а окремі з них - "Синя вода", "Материнське серце", "Мамині рушники", "Скрипка і рояль", "Батькова вишня" у виконанні сучасних гуртів та професійних співаків отримали призові місця на українських фестивалях народної творчості в Києві, Донецьку, Івано-Франківську.

Дмитро Танський - автор збірок поезій "Журавлиний обрій", "Танці на узліссі", "Де відкривається душа", гумористичної "Знахарі з-під колодки" та прозової "Цибуля і секс". Цього року він видав книгу "Квіти чарівного берега" (оповідання і повість).

У 2008 році за рекомендацією Анатолія Кримського був прийнятий в Кіровоградську обласну організацію Конгресу літераторів України, де обраний одним із редакторів щорічного альманаху організації. У тому ж році йому пощастило зустрітися з головою Конгресу літераторів України Юрієм Капланом, який схвально відгукнувся про поезію Д.Танського. Особливо підкреслив наступні рядки:

*Шукаю в напрузі я вірні слова:
У злагоді й дружбі народність жива.
Нас лихо єднало, тривога й біда.
В слов'янського роду дорога тверда.
Кладе хтось під себе увесь білий світ,
Затягує землю у мури і дрів.
Ми ж кличем до правди і волі людей.
Виважуєм слово. І час наш прийде!*

Анатолій ЮРЧЕНКО,
Голова Правління
Кіровоградської обласної
організації ВТС КЛУ

**Бажаємо ювілярові здоров'я,
творчого натхнення і пропонуємо
увазі читачів добірку віршів Дмитра
Танського.**

Дмитро ТАНСЬКИЙ

МЕДАЛІ

*Хіба малим я знав деталі?
Старий іноді дивувався.
Весною, в травні, він медалі
Із скрині вдосвіта виймав.
- Ось ця дісталася за Прагу, -
Казав й до піджака чіпляв. -
Оцю солдатську "За відвагу"
Аж під Берліном заробляв.*

*Його я розпитами мучив.
Кортіло знати як воював.
- Не гірше інших. Я везучий, -
Казав. - В полон фашистів брав.
А більше не вдалося взнати.
Про себе не розповідав.
Він жартома в травневе свято
Жакет на мене накидав.*

*Сліпуче сяяли медалі
Від сонця ближче до вікна.
- Дідуню, як там було далі?..
- Питаєш? Виграна ж війна!*

ПРОЗРІННЯ

*То смеркається, то світає...
Час продовжує швидкобіг.
А матуся усе чекає
Нас із мандрів на свій поріг.
Вічно в клопотах хилить спину,
Пироги духмяні пече.
І краєчком, бува, хустини
Витира сльозину з очей.
Ми ж у свята батьків вітаєм
Легким розписом телеграм.
Та відписуємось листами.
А ж від кого? Від рідних мам!..
Знову сонце за обрій сіло.
Грає вогниками село...
Це дитинство мені наснилось
І прозріння врешті прийшло.
Не виходить лікті кусати,
На листи приставлять печать...
Відійшла на спочинок мати,
Бо стомилась дітей чекать.*

ПРОДАЄТЬСЯ ХАТА

*Навіть серце, буває, зайдеться.
Ніби в чомусь і сам винуватий,
Як почую, що десь продається
У селі за безцінок хата.
Продається... А то й покидається!
Дуже варта про це розмова:
В котрий раз од землі одривається
Кілька рук роботящих знову.
Хто цей власник? З якою хворобою
Він осіле кидає місце?
Невідомо: чи справді робить він
Переїзд свій з сумлінням чистим?
Певне ж, тягнеться за Європою,
Мовить: "Ці так набридли хащі!"
Кине зле: "Пропада все пропадом!"
А даремно. Хтозна де краще?*

ТИ ПРОЙДЕШ...

*Відгомонила радість за вікном,
Тож не згасай, надіє промениста!
Дозволь мені лишитись твоїм сном,
Чи спогадом весни зеленолистим?
Палатиму в осінньому саду
До самого, що є в житті останку.
Краплинкою туману упаду,
Щоб дотик твій відчуті на світанку!
Ці почуття незримі і без меж.
Непросто їх в житті відчуті людям.
Я відчуваю: поряд ти пройдеш,
А потім із небес зоріти будеш...*

СУМ ВІДЖЕНИ

*Я прошу: завітаєм
в коло тихих беріз.
Глянь, як з гілля сповзають
периночки сліз!
Знаю, вічні турботи.
Ще й плаксива зима.*

*Мало толку в роботі.
Вдома щастя нема.
Дні рутинні заїли.
Навіть серце болить.
То про хліб, то до хліба.
Що й поближче тулить?
Вовком хочеться вити.
Перейти річку вброд.
То в городі посохло,
то в саду недорід.
Губи навіть пошерхли.
Ложка горло дере...
А літа відлітають
разом з листям дерев.
Та далеко не вечір.
Як би там не було,
Обійму твої плечі. Поцілую в чоло.
Є в душі в мене ніжність.
Ти свій сум віджени.
Бачиш: наші берізки
зачекались весни.
Як життя ні шмагає:
то синець, то поріз...
З гілля тихо сповзають
перлиночки сліз.*

ДІДІВ ПОМИНАЛЬНИК

*"Доборолась Україна
До самого краю.
Гірше ляха свої діти
Її розпинають..."
Т. Шевченко.
З поеми "І мертвим, і живим"*

*Ще дід казав, що блазні ми
В своїй спотвореній подобі.
До сконо ходимо в ярмі
Під батогами, мов худоба.
Не сталося ніяких див,
Чи у спадку, чи з владним впливом
Кишеню власну пан набив
Та й утішається блудливо.
У мирний час чи у війну,
За стінами та й видноколі
Заможним платим данину,
Кволіші гнуться у підкови.
Брати обдурені і злі,
А сестри - жертви на заклання.
Ми - не господарі землі,
Істоти з місцем проживання!*

Череватенко Леонід Васильович

КОНГРЕС ЛІТЕРАТОРІВ УКРАЇНИ І ГАЗЕТА "ЛІТЕРАТУРА ТА ЖИТТЯ"

ЩИРО ВІТАЮТЬ ЮВІЛЯРІВ

ПОЧЕСНОГО ЧЛЕНА ПРАВЛІННЯ ВТС КЛУ,
ЛАУРЕАТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ ім. Т.Г. ШЕВЧЕНКА
ЧЕРЕВАТЕНКА ЛЕОНІДА ВАСИЛЬОВИЧА

ЧЛЕНА ПРАВЛІННЯ ВТС КЛУ,
АКАДЕМІКА АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ТРАХТЕНБЕРГА ІСААКА МИХАЙЛОВИЧА

**БАЖАЄМО КОЛЕГАМ МІЦНОГО ЗДОРОВ'Я
І БАГАТЬОХ РОКІВ ТВОРЧОЇ НАСНАГИ**

Трахтенберг Ісаак Михайлович

Піднявшись над усім тліном...

На зустрічі з літераторами Донецька

Здається, лише нещодавно Дмитро Стус був на Донеччині, брав участь у відкритті літературного музею Василя Стуса - свого батька, чий життєвий і творчий шлях міцно пов'язаний з шахтарським краєм. Та подія стала можливою завдяки меценату Олегу Михайловичу Федорову, який заснував історико-літературний музей В. Стуса у Горлівці і згодом передав його фонди під опіку держави - у Донецьку обласну бібліотеку ім. Крупської.

Що ж раз до членів Донецької обласної організації Конгресу літераторів України Дмитро Васильович завітав вже як Голова Правління нашої творчої спілки. У тій же обласній бібліотеці йшло обговорення життя Конгресу, сповненого подіями, звершеннями та перемогами, підготовки до 200-річчя геніального Кобзаря, принципів відбору матеріалів до газети "Література та життя". "Ідей з націєтворення, а також удосконалення діяльності творчої спілки дуже багато. Головне - щоб була дієва підтримка з місце-

вся музей поета.

Нагадаємо, що 18 вересня 2008 року саме тут, на території заводу, було встановлено пам'ятний знак з нагоди відкриття алеї Василя Стуса до 70-річчя з дня його народження. Спонсором виступив завод "Еластомер" на чолі з директором Грайром Хачатрянном.

Ще раніше, 4 вересня 2008 року, в Горлівці на вулиці Ізотова, 8 був відкритий перший в Україні Донбаський історико-літературний музей Василя Стуса. Він працював 10 років на громадських засадах. Група ентузіастів, членів оргкомітету музею, очолюваних ветераном МВС Олегом Федоровим, здійснювала роботу зі збереження, популяризації спадщини поета і формування музейної колекції.

Проводилися вечори пам'яті, зустрічі, літературні читання, щорічні "Стусівські читання", видання збірників, дитячі конкурси читців поезії Стуса, екскурсії залами музею. Підсумком роботи стала нагорода Донбаського музею Стуса дипломом за зайняте в 2009 році 3-є місце у Всеукраїнському

святої справи, яке зародилося у нас в Горлівці".

"Мені дуже шкода, що зараз з нами немає Олега Михайловича Федорова. Він трохи занедужав, - сказав присутній на відкритті музею Дмитро Стус. - Але це людина, від присутності якої в нашому житті стає краще. Це людина з великим серцем, яка ділиться своїм світлом, ідеями, мріями і вважає, що кожен, хто живе в нашому світі, повинен чинити так само. Велике щастя для пам'яті Василя Стуса, що Олег Михайлович зайнявся і сприймав це як особисту потребу - створити музей".

На думку Дмитра Стуса, музей зайняв правильну лінію - позиціонувати Василя Стуса як борця з тоталітарним режимом. Тому що сучасний світ не став кращим або гіршим - світ став іншим.

"Мені дуже хочеться, щоб знайомство з Василем Стусом надихало вас вірити в себе, в те, що вам все під силу. Вірити, що ви все можете. Можете самореалізуватися у ваших умовах як люди", - зробив висновок Дмитро Стус.

І прочитав вірш батька, в якому закладена квінтесенція духу Василя Стуса - "Блажен, хто тратити вмє".

Потім усі гості та учасники урочистості побували на екскурсії в музеї Стуса і на концерті зі скрипкою, бандурою та привітаннями учнів горлівської школи, де викладав В. Стус.

"Донбас Стуса зробив Стусом, - розповіла методист музею Олександра Просянікова. - Збираючись створювати Музей Стуса, організатори довгих п'ять років намагалися привернути до себе увагу сім'ї Василя Семеновича, достукатися до їхніх сердець. Сім'я, зрозумівши серйозність намірів, пішла назустріч. Зараз музей функціонує постійно. Він благодійний і безкоштов-

Біля пам'ятного каменю у Горлівці

вих осередків", - підкреслив Дмитро Стус. Оголосив керівник Конгресу й імена "конгресменів"-донбасівців, які нещодавно поповнили наші лави. Звісно ж, були з такої нагоди і привітання ювілярів, нагородження лауреатів літературного конкурсу обласної організації КЛУ "Шахтарські зірки", присвяченого героїці шахтарської праці. Дипломи та призи переможцям І. Приходьку, М. Хапланову, С. Маслюку, О. Негой, Л. Пастушок, М. Верещаку та інші урочисто вручала директор ДП "Донецька вугільна енергетична компанія", член правління обласної організації КЛУ М.В. Чмельова.

Наступною зупинкою учасників заходу стала Горлівка, де в адміністративному корпусі заводу "Еластомер", але вже під новою назвою "Василь Стус - жертва тоталітарного режиму", відкри-

конкурсі громадських музеїв у номінації "Видатний земляк".

У 2012 році засновником музею Стуса в Горлівці Олегом Федоровим було прийнято рішення передати зібрану колекцію в дар державі з метою створення літературного музею в обласному центрі - Донецьку.

Рішенням управління культури і туризму Донецької обласної адміністрації в грудні 2012 року було урочисто відкрито літературний музей Стуса на базі Донецької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Крупської.

"Ми передали до Донецька експонати, - сказав на урочистостях заступник мера Горлівки Сергій Шкребець. - Але саме тут коріння Василя Стуса, тут початок роботи, тут початок музейного руху. І відкриття літературного музею Стуса - це логічне продовження тієї

ний. Є безліч цінних експонатів.

Відтворили одну камеру. У майже такій же весь 1982-ий просидів поет-в'язень. Там, у повній самоті, він зробив кращі переклади Гете, Рільке і Пастернака на українську мову. На стіні музею художньо оформлені останні слова Стуса: "Господи, дякую!". У музеї є копії його трудової книжки, особистої справи студента університету та аркушів горлівського шкільного журналу. Зрозуміло, є й листи, фото, книги поета. До нас приїжджають друзі та знайомі поета-дисидента".

Музей Василя Стуса у Горлівці розташований на вулиці Белгородській, 14 і чекає на відвідувачів.

Прес-служба Донецької обласної організації ВТС КЛУ

В ГУЩЕ КУЛЬТУРНОЇ ЖИЗНИ

Донецька обласна організація Конгресу літераторів України старается постійно бути в гушці культурної і літературної життя регіона. Особливо активно члени КЛУ проявили себе в августі, коли Донецьк традиційно отмечал День города и День шахтера.

Председатель правления областной организации, поэт Александр Гросов рассказывает, что в ней на сегодняшний день около 90 членов, среди которых прозаики и поэты, публицисты и барды разных возрастов, национальностей и вероисповеданий. Все они поддерживают главное кредо КЛУ: "Все, что родилось под этим небом, принадлежит этой земле". Следование этой простой формуле обогащает палитру многоязыковой культуры Украины новыми красками, повышает международный авторитет нашей державы. Члены КЛУ всегда активно участвуют в культурных мероприятиях нашего индустриального края. Так, ко Дню города мы подготовили и выпустили в свет сборник "Я люблю тебя, город Донецьк" в двух выпусках, куда вошли стихи, тексты и ноты песен, посвященных родному городу и краю. Среди авторов - Марина Чмельова, Людмила Пастушок, Леонид Бойко, Людмила Богун, Елена Негой, Сергей Маслюк и многие другие. Презентация этого сборника прошла в областной научной универсальной библиотеке им. Крупской и Дома работников культуры, у подножья памятника Анатолию Соловьяненко. Вместе с литераторами выступили воспитанники детской академии развития "Дар" и народной студии "Бравис", образцовый вокальный ансамбль "Надежда" Дворца молодежи "Юность", эстрадный оркестр ГУМВД Украины в Донецкой области.

А накануне Дня шахтера были подведены итоги литературного конкурса "Шахтерские зори", который проходил с 1 апреля по 15 августа нынешнего года и был посвящен труду людей, добывающих черное золото, а также 75-летию ГП "Донецкая угольная энергетическая компания". Издан сборник "Шахтерские зори", в который вошли лучшие стихи и рассказы 35 участников прошедшего литературного конкурса, большинство из которых - члены КЛУ. Его издание поддержал и профинансировал генеральный директор ГП "Донецкая угольная энергетическая компания" Александр Алексеевич Потапенко. Каждый из участников этого проекта получил диплом или благодарственное письмо и ценный подарок. Постараемся, чтобы наше плодотворное сотрудничество с этой угольной энергетической компанией продолжалось и далее.

В сентябрьские дни, когда Донечина отмечала 70-ю годовщину освобождения от немецко-фашистских захватчиков, активисты КЛУ выступили в гостеприимном зале ветеранов войны и труда Буденновского района, Центре славянской культуры, Городском молодежном центре, стали участниками агитпоезда, который отправился в Артемовск по дорогам боевой славы.

Валерий ГЕРЛАНЕЦ

Дмитро СТУС

директор Національного музею Тараса Шевченка,
голова Правління ВТС КЛУ

ПОСТАТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Доповідь, прочитана 10 жовтня 2013 року на науковій конференції в Інституті національної пам'яті

Продовження. Початок на с. 1

І тому, коли ми сьогодні говоримо про постать Тараса Шевченка, дуже важливо розуміти: мова йде про вивчення біографії та творчості митця чи про ідеалізований образ, витворений у XIX столітті й мільйонами повторів закріплений на рівні національної пам'яті?

Перше є предметом науки й розширює наші уявлення про світ, друге - з площини ідеології та маскультури.

І що поборює Микола Хвильовий, який у романі "Вальдшнепи" устами Карамазова дошукується відповіді на питання "За що ж ти Шевченка так ненавидиш? - За що я його ненавиджу?.. А за те я його ненавиджу, - надмірно запалюючись, сказав він злим голосом, - що саме Шевченко кастрував нашу інтелігенцію. Хіба це не він виховав цього тупоголового раба-просвітянина, що ім'я йому леґіон? Хіба це не Шевченко - цей, можливо, непоганий поет і на подив малокультурна й безвольна людина, - хіба це не він навчив нас писати вірші, сентиментальничати "по-катеринячи", бунтувати "по-гайдамачому" - безглуздо та безцільно - й дивитись на світ і будівництво його крізь призму підсолодженого страшними фразами пасеїзму? Хіба це не він, цей кріпак, навчив нас ляяти пана, як-то кажуть, за очі й пити з ним горілку та холуїстувати перед ним, коли той фамільярно потріпає нас по плечу й скаже: "а ти, Матюшо, все-таки талант". Саме цей іконописний "батько Тарас" і затримав культурний розвиток нашої нації, і не дав їй своєчасно оформитись у державну одиницю.

Дурачки думають, що коли б не було Шевченка, то не було б і України, а я от гадаю, що на чорта вона й здалася така, якою ми її бачимо аж досі... бо в сьогоднішньому вигляді з своїми ідіотськими українізаціями в соціальних процесах вона виконує тільки роль тормоза³.

Спробуймо й ми замислитися, чому й коли так склалося, що художник та бунтар Тарас Шевченко, який значно випереджав час, не боявся експериментувати? Чому й коли так сталося, що його ідеї значною мірою допомогли усвідомити себе нації єдиним цілим, на рівні масової та патріотичної свідомості представлений образом, що провокує до бунту таких же, як і він сам, бунтарів та експериментаторів?

І чи проблема лише в офіційному каноні, який перетворився на банальний загальник, що повторюється чи не в кожній офіційній промові та науковій дисертації, чи маємо справу з чимось більш загрозливим - тобто реальним падінням інтересу до Шевченкового слова, його мистецьких здобутків та втрати морального авторитету в суспільстві?

Практичний досвід роботи на посаді директора Національного музею не залишає сумнівів щодо того, що інтерес до Шевченкового слова сьогодні досить високий, а його авторитет беззаперечно визнають навіть ті, хто, як і Карамазов з "Вальдшнепів", декларує ненависть до іконописного "батька Тараса", чи, як Василь Стус, говорить про те, що українська муза впріває в Шевченковому кожусі⁴.

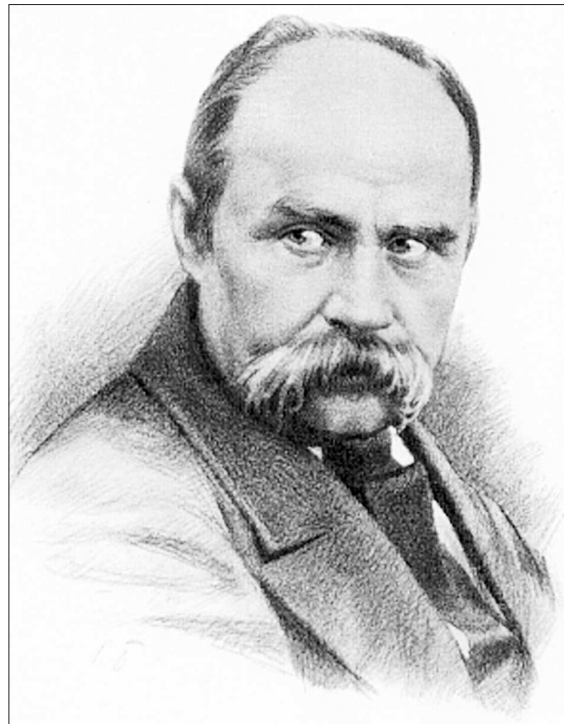
Відтак маємо справу з небезпечною культурною ситуацією, в якій одним із головних конфліктів бачиться протистояння усталеного народницького канонізованого образу, який не лише ди-

сонує з мистецькими пошуками Шевченка, але й значно утруднює шлях до його творчих здобутків. Не раз і не двічі доводилося чути від молоді: "А чому нам про це не говорять..." Байду же де - в школі, родині, численних гуртках.

І ще: у своїх творчих пошуках Шевченко значно випереджав не лише сучасників-українців, але й, якщо мова про живопис, багатьох провідних художників-європейців. Чому ж сьогодні більшість академічних дослідників його творчості, а ще гірше шкільні програми та викладачі, продовжують інтерпрету-

...у своїх творчих пошуках Шевченко значно випереджав не лише сучасників-українців, але й, якщо мова про живопис, багатьох провідних художників-європейців. Чому ж сьогодні більшість академічних дослідників його творчості, а ще гірше шкільні програми та викладачі, продовжують інтерпретувати спадщину Т. Шевченка за взірцями та методиками першої половини ХХ століття?

вати спадщину Т. Шевченка за взірцями та методиками першої половини ХХ століття?

В умовах новітнього інформаційного суспільства, в яке сьогодні включена й Україна, це однозначно деформує

Не треба будувати ілюзії, що молодь буде докладати надзусилля, щоб "доростати" до Шевченка, його життя, пошуків, перемог і поразок. Треба прагнути максимально наблизити спадщину цього митця та долю до інтересів та доль сучасної молоді людини...

сприйняття постаті Шевченка дітьми, які замість пізнання такого багатогранного явища як Тарас Шевченко у всій його повноті та складності, обмежуються наперед заданими народницько-патріотичними та суспільно-політичними схемами, в яких давно не осмислюють класику ні поляки, ні німці, ні британці, ні навіть росіяни.

На рівні знаків маскультури це виявляє себе в задавненій і малопродуктивній дискусії - треба з Шевченка знімати кожух та шапку, чи ні. Знову ж, мова не про Шевченка-митця, а про канонізований народниками його образ, давно затертий зусібч високими словами.

Бюось, що новий потік високих слів, масово пролитий від надмірної любові під час святкування 200-літнього ювілею поета, ще більше зміцнить куль-

турну стіну, яка дедалі відчутніше відділяє від інформаційної культури сучасного світу як Шевченка, так і всю вітчизняну класику. Коли ж буде розуміння, що саме цієї відрубності доби-валися автори Емського та Валуєвського указів, формуючи враження про імперську культуру як велику та повноцінну, а про українську, як провінційну та другорядну⁵?

В умовах сучасної культурної конкуренції (фактичної культурної війни) з абсолютно нерівними стартовими умовами, немодернізація традиційного обра-

зу загрожує ще більшими психологічними комплексами в молоді, яка клацанням телевізійного пульта чи порухом мишки має можливість обирати той культурний продукт, який найповніше відповідає духу часу та її, молоді, інтересам.

Не треба будувати ілюзії, що молодь буде докладати надзусилля, щоб "доростати" до Шевченка, його життя, пошуків, перемог і поразок. Треба прагнути максимально наблизити спадщину цього митця та долю до інтересів та доль сучасної молоді людини, показати, як Шевченко не лише, як здається збоку, легко долав соціальні та культурні комплекси бездержавного народу, а й ставав законодавцем мод і володарем дум.

Це національним хором мільйонноразово констатовано і засвідчено, проте коли умовний американець чи німець запитає пересічного студента, в чому велич Шевченка, мало хто спроможеться дати переконливу відповідь і сякі-такі пояснення. Та й не в поясненні для іноземців, зрештою, справа. Суть питання полягає в тому, як сучасними інформаційними,

спільними зусиллями вдасться не лише зробити Шевченка максимально доступним і коментованим, а ще й - і то через певну видозміну його традиційного образу - пояснити, чому цей образ був витворений народниками саме таким, яку роль відіграв в історії творення української держави та формуванні національної культури й чому сьогодні він, образ тобто, потребує модернізації та нового осмислення.

Справді, марно сперечатися про потребу "знімати" чи "не знімати" з Шевченка кожух та шапку. Це - символи певного типу культури, що відіграла надзвичайно важливу роль в певному історичному часі та просторі. Проте так само помилково думати, що сучасна молодь менш патріотично налаштована, ніж старші покоління. Просто, коли мова зайшла про кожух та шапку, то в модерній культурі сучасності це артефакти, які консервують та бережуть на свято, а в будень беруть ноутбук, айфон чи айпад, через які переважно й добувають інформацію та ведуть діалог зі світом. Технологічні досягнення можна не сприймати, але з ними неможливо не рахуватися. А коли так, то мусимо вчитися й трансформуватися, спрощувати, а не ускладнювати молодій людині дорогу до Шевченка та його спадщини.

¹ І, звісно ж, не лише за агіографічними, але й романтичними зразками. Як і героєм романтичного твору, культурний герой народився наділений всіма чеснотами, позбавлений недоліків і фактично самостійно протистоїть злу та несправедливості світу.

² Останній з подібних прикладів - Олесь Бузина. Його антибіографія "Вурдалак Тарас Шевченко", написана без любові до об'єкту дослідження та ще й на відверто імперських засадах, стала першою вітчизняною антибіографією, і зробила автора непримиренним ворогом усього українського та патріотичного. З таким емоційним вердиктом відразу погодилася не лише громада, але й інтелектуали, які повісили на автора ярлик "українофоба". Відтак у багатьох навіть наукових статтях зустрічаємо сторінки відвертої лайки на адресу автора, хоча в реальному культурному просторі сучасної України книга О. Бузини мала найбільший вплив на свідомість людей, ніж десятки монографічних досліджень та публіцистичних статей його опонентів. Це крайній, хоча й не перший випадок, коли в переходову культурну добу Шевченка прагнули скинути з "корабля сучасності". Згадаймо бодай "Малий Кобзар та нові вірші" (1928) Михайля Семенка чи ґрунтовне дослідження "Шевченко як міфотворець" Г. Грабовича. Науковий авторитет останнього ніким не підважується, проте виклики та питання, поставлені автором академічному шевченкознавству, так і залишилися без належної наукової відповіді, значною мірою через драстичність теми.

³ Микола Хвильовий. Вальдшнепи. - www.ex.ua/6642438.

⁴ Василь Стус. Листи до дружини та си-на від 12.06.1983 р.

⁵ Детальніше про механізми формування зверхності імперської культури та вторинності національних культур див.: Ева Томпсон. Трубадури імперії. Російська література і колоніалізм. - К.: Основи, 2006.

Любовь ЦАЙ

"ВРЕМЯ ПРЕДПОСЛЕДНИХ НОВОСТЕЙ"

О книге стихов Владимира Спектора

Читатели романа М. Булгакова "Мастер и Маргарита" наверняка помнят диалог Понтия Пилата и Иешуа Га-Ноцри, где словами "добрый человек" Иешуа называл всех без исключения:

- А теперь скажи мне, что это ты всё время употребляешь слова "Добрые люди"? Ты всех, что ли, так называешь?

- Всех, - ответил арестант, - злых людей нет на свете.

- Впервые слышу об этом, - сказал Пилат, усмехнувшись, - но, может быть, я мало знаю жизнь! ...в какой-нибудь из греческих книг ты прочёл об этом?

- Нет, я своим умом дошёл до этого.

Нести свет, добро и любовь...

В нашей многоцветной и такой разнообразной жизни все мы порой ошибаемся, обижая друг друга, не задумываясь о причиняемой боли. Но есть среди людей и такие, которые всей своей жизнью действительно утверждают добро на свете. Среди них и Владимир Спектор.

Помню далёкий 1989 год. Дворец Культуры имени Ленина. В фойе ДК мы купили небольшую книгу стихов в мягком переплёте, изданную на серой газетной бумаге. Это были "Старые долги" Владимира Спектора. На память осталась авторская надпись на книжечке. Это и было первым знакомством с поэзией человека, живущего рядом со мной, в одном городе. С той поры я с интересом следила за творчеством Владимира Спектора. На моей книжной полке - несколько сборников его стихотворений и публицистики. В этих книгах - мудрые и в то же время трогательные стихи, а в публицистике - рассказы о земляках, о тех, кто составляет честь Луганска и востока Украины, о её истории, и, конечно, о друзьях-поэтах, их произведениях и судьбах.

И вот ещё одна книга стихов Владимира Спектора "Время предпоследних новостей", напечатанная в Москве издательством "У Никитских ворот". Вероятно, в названии книги нашли отражение и профессиональные пристрастия Спектора - ведь он известный журналист, работавший на радио и телевидении и продолжающий трудиться в газете.

"Взлетел Гагарин, пел Муслим..."

Впрочем, главное в книге - не название, а содержание. Особенно в поэтической, в которую вошли произведения разных лет, а также ранее не публиковавшиеся стихи. По ним можно проследить становление личности, её взросление и отношение к жизни. Трепетными, волнительными красками рисует автор картины детства:

Взлетал Гагарин, пел Муслим,
"Заря" с Бразилией играла,
И, словно ручка из пены,
вползал на Ленинскую "ЗИМ".
В "Луганской правде" Бугорков
писал про жатву и про битву.
Конек Пахомовой, как бритва,
вскрывал резную суть годов...

Автор словно приоткрывает дверь в прошлое. Давайте и мы заглянем туда, где: "Голос эпохи из радиоточки слышался в каждом мгновении дня. В каждом дыхании - плотно и прочно, воздух сгущая, хранил, хороня".

"Медальный отблеск крышек от кефира остался за границей веков", - и вновь в памяти отражение ушедшей эпохи. "А для кого-то отражение рая в той крышке с ее мнимым серебром", - заключает Спектор. И это понятно. Ведь для многих именно в том отражении скрыты навсегда ушедшая молодость, наивная и искренняя вера в светлое будущее и его идеалы. Детство в стихах Спектора имеет свой неповторимый запах, щемяще-родной и трогательный:

Детство пахнет цветами-майорами,
Что росли на соседнем дворе.
И вишневым вареньем, которое
Розовело в саду на костре...

Или:

Телевизор с маленьким экраном
и с зелёным глазом радиоло -
Это нынче кажется всё странным,

а тогда - и модным, и весёлым.
Слушали мелодии эстрады
(Где они? - лишь в памяти моей),
Эхо жизни, а не хит-парада,
отголоски дней, людей, идей...

С далеких небес с гордостью смотрит на своего внука дед, о котором с такой любовью пишет Владимир Спектор:

Мой дед здороваться любил
и вслух читать газеты.
Читал, куда было сил,
про жизнь на белом свете...

"Прицел такой-то... Трубка... Пли!..." -
Рассказывал он внукам.

В работу верил. Не в рубли.
И уважал науку.

Моим пятёркам был он рад.
Предсказывал победы.

Хотел, чтоб был я дипломат...
А я похож на деда.

Тот, кому от Бога достался талант художника, своей кистью на холсте творит чудеса: он рисует красками природу, портреты родных и близких. Спектор же рисует всё это словом. Сила таланта его убедительна - ведь мы с вами ясно представляем себе картины, которыми он с нами щедро делится.

Есть в поэтической биографии Спектора и воспоминания об армейских годах, когда в его душе крепло увлечение поэзией:

В русскую поэзию влюблён,
Шагом строевым овладеваю...
Я читаю, и мечтаю, и брожу.
Возвращаюсь

на вечернюю прогулку.
И стихов как будто не пишу,
Только сердце бьётся

слишком гулко.

Наверное, это сердцебиение и лежит в основе увлечения Словом, ставшим впоследствии судьбой автора, здесь лежат истоки желания высказать то, что волнует и тревожит, поделиться этим с читателями, друзьями, единомышленниками и оппонентами. Поэзия всегда была его сутью, неотъемлемой частью, воздухом, без которого нельзя жить.

"Бежит строка в дорожной суете..."

Владимир Спектор - светлый человек, оттого его поэзия полна любви и по-настоящему светлой грусти. Она о порядочности и чувстве долга, о совести и чести. Вот как автор говорит о своём взгляде на поэзию:

Лежит судьба, как общая тетрадь,
где среди точек пляшут запятыя,
Где строки то прямые, то косые,
и где ошибок мне не сосчитать.

Бежит строка в дорожной суете, и я,
как Бог за всё, что в ней - в ответе.

А в небесах рисует строки ветер.
Он в творчестве всегда на высоте.

Пейзажная лирика Спектора связана преимущественно с Луганском, городом хороших людей, как определяет его сам Спектор. Эта фраза, пожалуй, стала уже крылатой. Я не сомневаюсь, что много луганчан знают её автора. Ведь так о Луганске никто не писал:

Вечерний город в сквозном тумане,
и память улиц сквозит во мне.

Как осень прячу каштан в кармане,
каштанов гаснут - привет весне.

Каштаны мёрзнут, я вместе с ними,
во встречных окнах зажглись огни...

Бульвары кажутся мне цветными,
и, словно листья, кружатся дни.

Все строки стихотворений пронизаны мелодией любви, будь то стихи о родной улице, о временах года, о драгоценном свойстве человека помнить, думать, переживать. Его поэзия наполнена философским смыслом, и когда он пишет о смене времен года, и когда размышляет о памяти, о прошлом и будущем.

Давление вновь растёт.
Всё это - антициклон.

Мне кажется - я пилот.

И город, в который влюблён,
Даёт мне зелёный свет,

и я поднимаюсь ввысь,

Где рядом - лишь тень побед,
а прямо по курсу - жизнь.

На рубеже весны и лета,
когда прозрачны вечера,

Когда каштаны - как ракеты,
а жизнь внезапна, как игра,

Случайный дождь сквозь птичий гомон
стреляет каплею в висок...

И счастье гложет, как Бетховен,
и жизнь, как дождь, - наискосок.

"Время между мною и войной..."

Тема памяти неотделима от темы войны, которая задела своим черным крылом едва ли не каждую семью. И у семьи автора - свой скорбный счет, в котором - жизни его родных и близких.

...Хоть и близким кажется успех -
дотянуться не хватает слов.

Поищу их в письмах фронтовых.
Там про снег и про войну.

В лица дядей вечно молодых
сквозь их строки загляну.

Снег в тех письмах - вечно молодой,
лучшие слова - одни на всех.

Время между мною и войной -
утрамбовано, как снег.

Спектор пишет не только о кровных родственниках, опалённых войной. Он пишет о судьбе военного и послевоенного поколения, обращая внимание на трагические отголоски кровавых битв, призывая не забывать о тех страшных годах.

Запах "Красной Москвы" -
середина двадцатого века.

Время - "после войны".
Время движется только вперёд.

На углу возле рынка -
с весёлым баяном калека.

Он танцует без ног,
он без голоса песни поёт...

Это - в памяти всё у меня,
у всего поколенья.

Мы друг друга в толпе
мимоходом легко узнаём.

"А в лучшее мне верится труднее..."

Владимир Спектор - мастер короткого, афористичного стихотворения. Его фирменные восьмистишия известны многим любителям поэзии. Особенность его стихотворений в том, что в них помещаются целый мир, целая Вселенная. Это и мгновенные зарисовки, и глубокие философские мысли, и мудрые миниатюры. Все тесно переплетено и взаимосвязано.

Наряду с мягкими, уравновешенными, понятными и простыми строчками читаем и рубленые ступенчатые строки. В них нерв, порыв, решительность:

Выжить...

Отдать,

Получить,

Накормить.

Сделать...

Успеть,
Дотерпеть,
Не сорваться.

Жизни вибрирует тонкая нить,
бьётся, как жилка на горле паяца.

Вот так, из каждодневных забот и метаний человека складывается жизнь:
Завтра всё снова начнётся опять.

Это - всего лишь задание на завтра.
Поэт старается верить в итоговое торжество справедливости, но мучительной горечью наполнены его строки о жизненных реалиях:

Подлец себя не видит подлецом,
он деликатен для себя в избытке,

Себя жалея, хмурится лицом,
смывая капли крови после пытки.

За всё себя готов он оправдать,
он - просто выполняет своё дело.

Но Каинова светится печать,
на мелочах, да и на жизни в целом.

Во все времена мир делился на прагматиков и романтиков. Хорошо сказано о нашем времени "деловых людей" в этих строках:

"Неделовым" прописаны дела,
а "деловым" - как водится, успех.

"Неделовые" пишут: "Даль светла",
а "деловые" знают: "Не для всех".

Но где-то там, за финишной прямой,
где нет уже ни зависти, ни зла, -

Там только мгла и память за спиной,
но память - лишь о том,
что "даль светла".

"Чтоб не в конце строки рука была - В начале..."

Над всем многообразием жизни с горестями и печалью и суетой - её величество Любовь. Она есть в каждом стихотворении. Вот как бережно и трепетно автор пишет о большой без преувеличения Любви:

Среди мыслей о насущном хлебе,
о делах, долгах, вчерашнем дне,
Боже мой, журавликами в небе -
мысли о тебе и обо мне.

И восходит, кажется, сиянье,
за собою в вышину маня,
Как награда - общее дыханье
каждого мгновения и дня.

Обязанность поэта, взятая однажды добровольно на себя, требует от него острого зрения, пера, умения впускать в свое сердце боль, в том числе и других (для поэта чужой боли не бывает).

И как бы ни был горек путь, но поэт должен быть честным до конца, он обязан быть готовым пройти все испытания, выстоять, испытать свою чашу.

Идут незримые минуты,
но внятн их тревожный гул.

Не забирай мою цикуту,
я всё равно уже хлебнул.

Не забирай, прошу, не трагай,
ты видишь - нет на мне лица.

Я подышу перед дорогой,
я это выпью до конца.

"Счастье работает без выходных", - полагает Владимир Спектор. Он делится с нами верой в это. Но для того, что бы увидеть, ощутить это счастье, необходима большая душевная работа. И проделать её он помогает нам своим творчеством.

Не хочется спешить,
куда-то торопиться,

А просто - жить и жить,
и чтоб родные лица

Не ведали тоски, завистливой печали,
Чтоб не в конце строки рука была -
В начале...

Несмотря на все трудности и невзгоды, на встречающуюся подлость и предательство, поэт верит в чудо добра и благодетельства, в чудо любви и дружбы.

Ожиданье чуда, как любви,
ожиданье счастья, как прозренья.

Кажется, что только позови -
от спасенья и до воскресенья

Пролетит эпоха, словно миг,
в отраженье звёздами вращая...

Вслед за ней парю в глазах твоих,
хоть чудес давно не ожидаю.

Стихи Владимира Спектора - о любви и верности, о судьбе и о Родине. О жизни. И потому они интересны. Надеюсь, не только рецензенту, но и читателю.

Вдохновения редкая птица

Альманахов из Канева, Киева, Днепропетровска, Харькова, Хмельницкого, Кировограда, Севастополя стали участниками фестиваля. Авторы, которые печатались в них, представили свои произведения в 3-х номинациях: проза, поэзия, литературная критика.

Особенностью, придавшей задуманному проекту "изюминку", было то, что в нём участвовали также музыкальные творческие работы в номинациях: музыка, текст песни, исполнение. Днепропетровские композиторы, члены Национального союза композиторов Украины и Ассоциации композиторов Всеукраинского Национального музыкального союза Н. Тарасова, Л. Бигеева и В. Фалькова вошли в состав жюри, которое рассматривало музыкальные заявки.

А в состав жюри литературных конкурсов, которое возглавил председа-

тельствующая доброжелательность и радушие организаторов, участники показывали свои достижения.

Каждый из альманахов - все они были представлены на выставке - презентовался главным редактором или членом редколлегии. И каждая презентация была не похожа на другую: кто-то отмечал представленные в альманахе страны и области Украины, кто-то читал произведения наиболее активных и интересных авторов издания, кто-то подчёркивал особенности внешнего и внутреннего дизайна. Члены жюри слушали внимательно, поскольку важным было всё: альманахи являли лицо и душу того или иного региона Украины.

Ехали на фестиваль, конечно, не с пустыми руками - перед входом в "Русский центр" на столиках творческие "отчёты" авторов. К экспозиции то и дело подходили, листали сборники поэзии и прозы, покупали, брали на обмен и в подарок друзьям, с которыми здесь встретились или которых обрели. Почти все участники дарили свои книги в фонд областной библиотеки.

После окончания первого дня фестиваля некоторые литераторы отправились на прогулку по городу, тем более,

второе отдано Маргарите Мысляковой (Запорожье), на третьем - Ирина Иванченко (Киев). Приз зрительских симпатий получил Александр Морозов (Добальцево).

В номинации "Проза": первое место - Юрий Гашинов (Днепропетровск), второе - Александр Кутняк (Днепропетровск), третье - Елена Хейфец (Днепропетровск). Приз зрительских симпатий разделили Елена Хейфец и Людмила Елисеева (Харьков).

Поощрительные призы получили поэт Марина Старчевская (г. Ришон-ле-Лещон, Израиль) и прозаик Вера Трифонова (Минск, Беларусь).

В конкурсе авторов литературной критики: первое место и приз зрительских симпатий - Светлана Скорик (Запорожье), второе - Людмила Елисеева (Харьков), третье - Светлана Поливода (Днепропетровск).

В номинации "Текст песни": первое место - Александра Кравченко (Днепропетровск), второе - Александр Кутняк (Днепропетровск), третье - Виталий Синевский (с. Лошкарёвка Никопольский р-н Днепропетровской области). Приз зрительских симпатий получил Игорь Годенков (Киев).

Победители номинации "ПОЭЗИЯ"

Леонид БОРОЗЕНЦЕВ

Поэт, основатель всеукраинского литературно-фестивального движения "Поэтический Ринг", куратор литературных площадок, участник судейской коллегии ряда всеукраинских и международных поэтических конкурсов, участник оргкоманд нескольких поэтических фестивалей, слэм-мастер, ринг-рефери поэтических турниров.

Родился 4 марта 1971 года. Филолог. Окончил ВГПИ им. М. Коцюбинского. Проживает в Виннице.

тель Конгресса литераторов Украины Дмитрий Васильевич Стус (Киев), вошли члены НСПУ С.К. Шелковий (Харьков), А.Г. Ратнер (Днепропетровск), А.Н. Шкляр (Днепропетровск), В.М. Гутковский (Киев), В.Ю. Пучков (Николаев).

Из 103 заявок, поданных в заочном туре, жюри фестиваля отобрало 67 (некоторые авторы участвовали в нескольких номинациях), которые вошли в лонг-лист и имели право участвовать в очном туре. Все 9 заявленных альманахов участвовали в конкурсе в нескольких номинациях.

В Днепропетровск съехались более 70 литераторов из России, Беларуси, Израиля и 14 регионов Украины. Часть из них присоединилась уже незадолго до открытия форума. И вот 25 октября в Русском центре Днепропетровской областной научной библиотеки им. Первоучителей славянских Кирилла и Мефодия открылся международный фестиваль литературных альманахов "Редкая птица".

Приятно отметить, что департамент по культуре и туризму, национальностям и религиям Днепропетровской облгосадминистрации поддержал начинание днепропетровских "конгрессменов" и оказал значительную помощь в его проведении. А его руководители во главе с директором департамента Натальей Геннадиевной Першиной открывали фестиваль и приветствовали его участников. И на открытии, и на закрытии фестиваля звучал гимн, написанный композитором В. Фальковой на стихи Л. Некрасовской.

Начавшись официально и торжественно, форум литераторов обрел черты своеобразной творческой лаборатории, в которой, волнуясь, но чув-

что Днепропетровск в разноцветном осеннем убранстве встретил гостей теплом.

Самым насыщенным днём был второй день фестиваля: 26 октября проходили конкурсы поэтов, прозаиков, литературных критиков альманахов, композиторов и исполнителей песен. Вечером и жюри, и организаторы, и члены счётной комиссии, которые подсчитывали результаты конкурса зрительских симпатий, работали допоздна.

Третий, заключительный день фестиваля, был посвящён подведению итогов и награждению победителей. Председатель жюри Д.В. Стус уделил время для того, чтобы сориентировать редакторов альманахов в плане тенденций, общих требований к уровню подобных изданий.

Среди альманахов Гран-при фестиваля получил "Форум", орган Днепропетровской областной организации Конгресса. Ему же отдали участники пальму первенства в конкурсе зрительских симпатий. В номинации "Литературный уровень" отличился "Харьковский мост". В номинациях "Представленные в альманахе области и страны" - "Скифия" (Канев), "Представленные в альманахе языки" - "Сміється пелюстками літо" (Киев). В номинации "Дизайн альманаха" - "Соборы наших душ" и "Берег поэзии" (Днепропетровск). В номинации "Информационное сопровождение альманаха" отмечены "Медоборы" (Хмельницкий) и "Литературная Кировоградщина". Диплом участника международного фестиваля получил альманах "Артистическая бухта" (Севастополь).

В номинации "Поэзия" на первом месте Леонид Борозенцев (Винница),

в номинации "Музыка" первое место получила Елена Ломакина (пгт. Черкасское), второе и приз зрительских симпатий у Елены Швеи-Васиной (Днепропетровск), третье место разделили композиторы Днепропетровска Галина Логвинова и Владлен Стефанов.

В номинации "Исполнение песни": первое место - Николай Постолака (Днепропетровск), второе - Андрей Новосартов (Днепропетровск), приз зрительских симпатий - Елена Швей-Васина (Днепропетровск).

Завершал фестиваль "Редкая птица" концерт его дипломантов. После этого участники вместе фотографировались, обменивались книгами и адресами, благодарили организаторов. А те, ещё толком не отойдя от напряжения, многочисленных хлопот и переживаний, сами удивлялись, как им, всего восьмерым, удалось реализовать этот проект!

Но главным результатом, достижением, отличием фестиваля - назовите, как хотите - была особая атмосфера тепла, заботы, искреннего общения, творческой свободы, новые открытые имена, встречи с литературными друзьями-ми. Об этом говорили многие участники нашего первого в своём роде творческого форума, выразив надежду, что фестиваль будет иметь продолжение.

И напоследок - наша искренняя благодарность Днепропетровской облгосадминистрации, оказавшей Конгрессу литераторов ощутимую помощь в проведении фестиваля.

Как славно, что есть фестивали,
Что можно с друзьями собраться...

Оргкомитет фестиваля

Идеолог поэтической группы "Лирики Transcendenta", глава винницкой областной организации Конгресс литераторов Украины, соучредитель литпортала lit-fest.ru.

Лауреат всеукраинских и международных фестивалей, Подольской литературной премии "Хрустальная вишня" (Винница, 2008), литературной премии имени Владимира Сосюры (Луганск, 2013), литературной премии имени Юрия Каплана (Киев, 2013).

Автор книг стихов: "Холодный рубеж" (2000 г.), "Листопад" (2005 г.), один из шести участников и редактор поэтических сборников группы "Лирики Transcendenta": "Ключи" (2005 г.), "Книга Лирики" (2013 г.). Произведения опубликованы в антологиях, журналах и альманахах Украины, России, Германии, США.

"Сколько бы текстов не было написано - число тех, которые нравятся самому, всегда неизменно. Пока новые теснят недавних "любимчиков", будь уверен: ты - в силе, если приходит время молчания - дай отдохнуть и фонтану..."

ЗЕРКАЛО

Из сияющих бездн, говорят, изречен,
Тот пророк умолчалий
над левым плечом,
Что сидит и тасует в глухой тишине
Откровенный поток, приходящий извне.

Он - кальяновый призрак -
в рассветном бреду
Зажимает губами мундштук, как дуду,
И играет, смеясь, мириадами слов,
В дымных кольцах качая
случайный улов.

Так во сне дорастаешь до чудных высот,
Над которыми ветер обрывки несет
Недосмотренных фраз,
не развершейся тьмы
Из Монголии внутренней и Колымы.

Говорят, говоришь? Говорю, не уснуть,
Тем, кто пробовал
огненный воздух вдохнуть,
Кто вжимался меж слов
в упоительный стыд,
Где надежды глоток
с безысходностью слит,

Где безвременный зритель -
бесплотный сквозняк
Ослепительной ложью,
как водкой, набряк,
Где в себя возвращаешься,
как в кинозал,
Как в нору, из которой ты не вылезал,

Так кричишь: "Белый кролик,
эй, там, впереди,
Не тащи в мое зеркало лет - пощади,
Пусть из памяти вытрут
мой голос дождя -
Я останусь с Алисой,
как с пулей в груди".
2013

РЫБЬЯ ЛЮБОВЬ

Без неё задыхаюсь:
чужая вода - стекло,
Пресным рыбам нет места в солёной,
чужой любви.
Мне на лишние роли нещадно
всю жизнь везло,
Но прошедшим сквозь сеть -
из обрывков гнезда не свить!

От обид зарывался
в отчаянных писем снег:
Так мечталось тепла,
так хотелось вестей благих...
Я срываюсь с крючков,
а глаза застилает смех.
"Да кому ты такой?..." -
лишь идут по воде круги.
2000

АНГЕЛ

Всхрапывает уставший,
вслушайся - нет, поет!
Может, он небо пашет?
Облачный студень жнет?
Ночью в глухом вагоне
стелет в бездонном сне
То ли поля левкоев, то ли лохматый снег.
Редкой полоской света
вырван из мглы на миг,
Спросит "кому билеты?"
призрачный проводник,
Вытечет стружкой дыма
в узкую щель окна,
В звездную плоскость,
мимо клетчатого полотна,

И... - поминай как звали.
Дрема, а может, бред
Поезд вжимает в дали,
в лестничный неба след.
Встретится там уставший,
всхрапывающий во сне
Спутник мой завсегдашний...
Ангел, что послан мне.
2013

Устают, выдыхаются к вечеру
оттенки цветов, остаются лишь
два или три...
Х.Л. Борхес

К вечеру вновь выдыхаются
красок оттенки,
Тешась усталостью,
в двух или трёх замирая.
Медленно катится ночь,
как монета в пристенке,
С крыши сорвавшись, Луна:
с её острого края.

В мутном колодце двора
отражаются звёзды.
В пепельных окнах и луже -
зеркальном обрывке
Неба льняного. И, кажется,
миг этот создан
Вечностью и молоком
в незавязанной кринке.
2005

"Гагарин в космос летал -
Бога не видел..."
(из советской агитки)
"Блаженны чистые сердцем,
ибо они Бога узрят".
(Матфея 5:8)

Пригубим пятьдесят... Отлегло, отлетело
Столько призрачных лет
после выхода в космос.
Достучаться до неба казалось так просто:
Нужно быть лишь правдивым,
открытым и смелым.

Даже пульс различим там,
на главном радаре,
Там нас любят - звони,
чтоб почувствовать зуммер.
Я звоню, но как будто внутри кто-то умер:
Тишина.
...лишь в мобилке смеётся Гагарин.
12.04.2011

Ах, судьба, бормочет он, ах, судьба,
Только песня, в сущности, степь да вьюга.
Бахыт Кенжеев

Только степь да степь, да ямщик, да холод,
Да обмылок песни, газет крамола.
Грязь из ящика - чернозем души -
Под ногтями в призрачных снов тиши.

Отцветают женщины. Жизнь струится
Меж ресниц, меж пальцев,
меж слов - побриться
Не хватает времени, сил, жела...
Так бессвязно вертятся дни, дела.

Как в стиралке - тени одежды пестрой.
Не хватает неба, зарплат. Звезды
Пятиталым счастьем в пыли, в бреду
Беспробудно зябнут в ночном саду.

Не до них, болезных сироток, не до
Отражений в зеркале, книжек, пледа,
Ежедневных писем, забот, друг друга -
Только степь да степь -
только бег по кругу.
2013

ПОЛКОВНИКУ НИКТО

Вечер настанет - в комнатах ни души.
Дымом сигарным весь кабинет пропах.
Книжные дни спрессуются в стеллажи,
Вспомнишь - начнешь скелеты
считать в шкафах.

До середины список - как кораблей -
Пылких своих влюбленностей миражи.
Не отпускает с первой - еще налеп.
Спичкой чиркнешь и снова начнешь
"за жизнь".

Вроде, бесед не вышло, но стал угрюм,
Разворошив проспекты былых обид -
Смотришь в окошко, уходишь в себя,
как в трюм.
Ветер взбивает мысли и прочь летит.
2011

ПЕСНЯ ОБ УТРАЧЕННОЙ РОДИНЕ

Новый мир бестелесных Контактв
выгружает из жизни и быта,
Притупляет на кончиках пальцев
ощущенье обид и вины.
Окунешься - и как не бывало
ни Ремарка, ни Хэма, ни Свифта,
Ни знакомых по лестничной клетке,
ни вчерашней привычной страны.

Сядешь в поезд, откликнешься в аське -
и дорога под клавиши ляжет,
Накренится озябшее небо,
замедляя бессмысленный бег.
Вдруг очнешься... а в пасмурной Риге
больше яркого нет трикотажа,
И под вялым питерским солнцем -
каждый третий прохожий узбек.

Что за бред? Возвращаешься в Google,
теребишь поисковые службы,
Бесплезные ищешь ответы
на "что делать?" и "кто виноват?",
Но страницы отвечают: Error.
Вот и там никому ты не нужен.
Все, что мог, ты, дружище, прощелкал -
обращайся к Ицукен в приват.
2011

Маргарита МЫСЛЯКОВА

Родилась в 1967 году в городе Запорожье. Стихи писала с детства, девичья фамилия - Маргарита Редькина. Первая серьезная публикация - московский сборник "День поэзии-79", стихи были представлены к печати известной советской поэтессой Людмилой Константиновной Татьянической, отметившей талант 12-летней девочки. Первый сборник стихотворений "Мелодии природы" вышел в московском издательстве "Молодая гвардия" в 1983 году с предисловием Людмилы Татьянической. Книга эта была удостоена диплома первой степени на Всесоюзном литературном конкурсе имени Горького на лучшую книгу молодого автора.

Окончила отделение русского языка и литературы филологического факультета Московского государственного университета, специальность - преподаватель. Сферой научных интересов стала русская литература Серебряного века. В 1995 году защитила кандидатскую диссертацию на тему "Леонид Андреев и символисты". Опубликовала ряд научных работ по русской прозе Серебряного века. Несколько лет преподавала на подготовительных курсах при Московском университете. В настоящее время проживает в Запорожье. Основное занятие - поэтическое творчество. В 2009 году издала сборник стихотворений "Моляба". Стихи публиковались в московских, киевских и запорожских изданиях.

НЕЖНОСТЬ

Слово "любовь" поистаскано как-то.
Я же хочу вам поведать про нежность,
не утаив злополучного факта,
как я связала в ней святость и грешность.

Нежные чувства... Попробуй понять их!
Зная, что мы обладаем телами,
только от мысли о наших объятьях
я расцветала в звенящее пламя.

Я пролетала кометой хвостатой
по вождельню галактике синей
и по ночам становилась Астартой,
странной, и страстной,
и страшной богиней.

Чудно прельщаясь сближения тайной,
я осыпала хвалой тебя разной:
ты золотканый мой, ты мой хрустальный,
ты мой рубиновый, мой ты алмазный.

Зная, что перед народом не струшу,
словно певица на сцене Ла Скала,
я твою сладкую горькую душу
солнечной арией властно ласкала.

Главное было - не стать молчаливой
из-за любви, до глубин интровертной,
и объяснить, что ты самый счастливый,
и доказать, что ты самый бессмертный,

что - наилучший из жителей мира,
всех превзошедший и силой, и светом...
Я из тебя сотворила кумира
и никогда б не покаялась в этом.

Ибо есть дело певучее - нежность,
вросшее лилией в чуткие уши.
Хоть отравляй, хоть стреляй нас,
хоть режь нас -
созданы стойкими нежные души.

Ирина ИВАНЧЕНКО

Родилась в 1974 году. Поэт, киевлянка. Автор поэтических книг "Возьми меня в ладони" (1995), "Дворы и башни" (1996), "Бес сомнений" (2009), "Соблазны Город постирать" (2011).

Стихотворения Ирины Иванченко публиковались в журналах, альманахах, антологиях Украины, России, Германии. Член Национального союза писателей Украины.

Лауреат премии НСПУ имени Николая Ушакова (2010), дипломант Международной литературной премии имени Юрия Долгорукого (2011), премии имени Андрея и Арсения Тарковских (2012)

МОЛИТВА ЗА АНГЕЛА

1.
Лесничий сна, обходчик сада -
он копит для меня прохладу,
а сам нуждается в тепле.
Храни, Господь, мою охрану,
как всё живое на земле...

2.
В истоках, проблесках, притоках,
в богатстве, в бедности, в потёмках
ты рядом. Видимо, не зря
нас завязали, как тесёмки
набухшего календаря*.

В болезни, в здравии - все тридцать
с излишком лет моих и зим
ты за плечом молчишь, как птица
над слабым птенчиком своим.

А я теряю страсть к полёту,
и я живу вполоборота,
тебя читая по губам,
но погляди, какое лето
накрыло нас, как ураган.

Вольноотпущенная радость -
цвети, расти не по часам.
Вновь из смиренной ограды
в пустой проулок рвётся сад.

И громогласен гул надземный,
и разбегаются гроза -
ошеломительную зелень
как новость, всем пересказать...

Смотритель, виноградарь, воин,
моя награда и вина,
пора тебе на вкус освоить
простор за створками окна,

где свет един, а цвет разбросан
в неброской прорисовке дней,
где пламенеют абрикосы
в резных подсвечниках ветвей.

Тяни над опустевшей клетью,
над вымыслом и ремеслом
разгаром жизни, жаром лета
неопалимое крыло...

Но сколько б ни летал и где бы
ты ни был - к ночи жду домой.
Я всем должна - земле и небу,
и я в долгу перед тобой.

И в жаре, в жалобе, в разгаре
я помню - мы с тобою в паре,
как шаг и след, словарь и стих.
Я помню, значит, существую,
листаю книгу долговую
и отвечаю за двоих.

* Календарь - от лат. *calendarium* - долговая книжка: в Древнем Риме должники платили проценты в день календ, первых чисел месяца.

Володимир ГЕТЬМАН

кандидат географічних наук,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРИВ'ЯЗАНІСТЬ ДО РІДНИХ МІСЦЬ -

Продовження. Початок на с. 1.

Людина від народження є породженням (продовженням) ландшафту, в якому закорінене її генетичне минуле, місце, де поховані її найближчі родичі й далекі пращури. Як з грудним молоком, через коліскову пісню мати передає малій дитині риси свого характеру і генетичні ознаки, так і рідний край формує протягом більш-менш тривалого часу ментальні риси нового покоління і загалом нації (етносу, субетносу).

Якщо брати особистісний рівень, то сьогодні дитина разом з батьками часто змінює своє місце проживання (сім'ї військових, вчителів тощо). Зрозуміло, що часта "передислокація" людей у ранньому віці вже тоді робить їх космополітами. Адже вони вбирають у себе особливості не одного ландшафту, а багатьох.

Багатюща природа, наприклад, України XVI - XVIII століть формувала своїми мальовничими пейзажами, безмежними краєвидами самобутній характер українця, впливала на його матеріальну і духовну культуру. Живописна природа надихала людей на пісенну творчість, відображалась у народному епосі. Навіть характер вишивки віддзеркалював місцеві природні умови. Рослинний орнамент був властивий для рівнинних територій, геометричний - для гірських з гострими лініями хребтів, які відбивалися у вишивці гострокутними формами. Мальовнича природа знаходила відображення і у барвистих народних костюмах. Що не регіон, то свій крій, свої особливості у стилі одягу.

Теперішня повсюдно змінена природа стала надзвичайно одноманітною, що, відповідно, відображається в людському характері, стилі одягу, поведінці тощо. Через такий вплив людські натури нівелюються, стають менш колоритними, стандартними. Втрачаються самобутні риси, які "геологічним" корінням глибоко заходять у родоплеменні язичницькі часи. Власне, фундаментом нашого українського менталітету і є язичництво (магія).

Не менш руйнівний вплив на самосвідомість людини має сьогодні міський спосіб життя (урбанізація). Певною мірою місто створює матеріальний комфорт, але збіднює духовно. Урбанізований міський ландшафт вже не має того багатого енергетичного потенціалу, який до нього мав природний: тут переважає розсіювання енергії - ентропія.

Можливо, міський спосіб життя і несе більш повне задоволення культурних (естетичних, розумових) інтересів людини. Але його руйнівний вплив на самобутню національну ідентичність трагічний. Вихована "на асфальті" дитина обділена тим духовним багатством, яке давало людині українське село у найкращі часи своєї історії.

З погляду еколога, так само не можна порівнювати сільськогосподарське угіддя, якому властивий майже нульовий рівень стійкості й різноманіття (без людини, біотехнічних заходів воно не може існувати), з природно-заповідним ландшафтом, де на 1 м² може зростати до 56-78 видів рослин (Центральний степовий заповідник у Росії; за В. Альохіним). Щоправда, вторинне, створене людиною угіддя дає більше, ніж природна екосистема, чистої продукції.

Врожай восени відчувається, тому енергетика антропогенного і природного ландшафтів далеко не еквівалентні.

Повертаючись до суспільного буття, зазначимо, що в житті людина піддається дії другого закону термодинаміки (спрямування потоку енергії в одну сторону). Виходячи з цього екологічного закону, можна пояснити зменшення сили тяжіння ("граві-тації") до рідного місця під впливом глобалізації. Оскільки зростає ентропія, то спостерігається дисипація, розсіювання недоброякісної енергії. Слабне так званий Дух Землі (за Тейяра де Шардена). Віддаляючись від рідного (краю, домівки, мови), людина стає менш-вартісною, навіть більше - космополітом у прогресуючій формі.

Через страх за своє "я" (втрата чиновницького крісла, посади, суспільної репутації, сімейного благополуччя тощо) і політичну короткозорість ми не бачимо (чи не хочемо бачити) зникнення, навіть самознищення себе як етнічної сутності. Але найбільшою загрозою є те, що ми втрачаємо контроль над навколишнім середовищем, що, за твердженням відомого англійського дослідника історії Арнольда Дж. Тойнбі, була одним з чинників зникнення не тільки етносів (народів), а й цілих цивілізацій.

Важко було пристосуватися українському менталітету до чужого краю, бо там не той Святвечір, Великдень і загалом немає нічого, що пов'язане з далекою батьківщиною й нагадувало б про неї. На пристосування без користі й вигоди витрачалася людська енергія, накопичена з дідпрадіда попередніми поколіннями українського селянина.

На загальноетнічному рівні спостерігається найжахливіше. Піддавшись опору зовнішнього середовища, представники етносу стають в'ялими, інертними, тобто вироджуються. Етнос перетворюється на релікт, втрачаються його творчі сили.

Тепер, у час екологічного лихоліття, для виживання українському люду треба вберегти контроль над своїм природним середовищем. Що це означає? Протягом тривалої (з часів палеоліту) сумісної еволюції (кoeволюції) між природою і людиною існувала взаємна гармонія (чи екологічна рівновага). В умовах сьогоднішньої тотальної антропогенізації така гармонія відсутня, екологічна рівновага порушена. Українське природне середовище не відповідає нашій біологічній сутності і чинить усе більший опір людині, яка прагне його освоїти, контролювати.

Щодо контролю над природним середовищем, то варто хоча б побіжно нагадати про теорію людського капіталу лауреата Нобелівської премії, німецького вченого Т. Шульца. Відповідно до цієї теорії, на нейтралізацію опору природи витрачається людський капітал (знання, досвід тощо), сточується життєва енергія людини, аж поки не встановиться нова рівновага з навколишнім середовищем.

Втрата людського капіталу здійснюється насамперед у двох випадках. Перший - коли чинить опір змінена людиною природа, і до неї треба пристосовуватися. І другий випадок - коли виникає конфлікт (дисгармонія) з природою при поселенні людини (вимушеному чи добровільному) в нове для неї середовище.

Яскравим прикладом останнього є переселення за царської Росії українців до Сибіру. Туди вони принесли свій багатий аграрний досвід (плуг замість однокінної сохи, залізну борону, органічні добрива, крите стійло для домашньої худоби тощо), але не створили нічого особливо нового (взяти, наприклад,

На батьківській землі

Споконвічно прив'язаність народу до свого природного середовища (топофілія) була основою його самозбереження, фундаментом, на якому вибудувалася етнічна самобутність, звичаї, традиції, мовне розмаїття. Бувало, що селянин, будучи зайнятим своїм господарством, за все життя не бував у навколишніх (віддалених) селах. Добре це, чи погано? - Зараз ми через свою надмірну мобільність (щоправда, й з інших від нас незалежних причин - об'єктивних і суб'єктивних) кинули села напризволяще, осиротілими. Розчинилися у "масовій" культурі Заходу.

Нині ще залишився природний інстинкт до збереження своєї ідентичності. Як перед теперішньою загрозою ядерної війни на планеті людиною досі керує інстинкт самозбереження, так керуватиме, при здоровому глузді, потяг до національних витоків. У іншому випадку - поголовне вимирання і виродження (як у нинішніх караїмів, гагаузів тощо).

Коротко нагадаємо і з'ясуємо сьогоднішнє трактування й розуміння найбільш вживаних у суспільстві та науці понять: народ, нація, етнос (субетнос,

суперетнос). Крім цих понять, науковці використовують ще терміни "народність", "плем'я", "рід" тощо. Останні відомі як такі, що існували до капіталістичного і соціалістичного способів виробництва (суспільно-економічних формацій). Поняття нації виникло з появою капіталізму. Народності, зокрема, європейські (французи, англійці, голландці тощо) на історичній арені з'явилися у часи середньовіччя (IX ст.).

Нація - народ, що має спільну територію, походження (спорідненість), історію, мову, релігію, звичаї, традиції, економіку, схожий спосіб мислення тощо. Однак поняття нації не постійне, не догматичне, і як соціальна (ідеальна) система з часом змінюється. В його розуміння сьогодні вже, мабуть, треба включати і рівень розвитку продуктивних сил (економіки), рівень матеріального забезпечення (добробут) та освіти населення, тривалість життя людей тощо. У цьому відношенні далеко не еквівалентними будуть соціально-економічні показники націй країн розвинутих (Канада) і країн, що розвиваються (Бангладеш) чи з перехідною економікою, до яких належить Україна.

Із цим трактуванням суголосне підсумкове визначення, яке наводить Петро Петрович Кононенко у монографії "Національна ідея, нація, націоналізм": **"Нація - продукт довготривалого процесу еволюції, в ході якого справили вплив різні чинники"**.

У повсякденному житті більш вживаний термін народ, ніж нація. Він загальний і не несе національного навантаження. Щоб таке значення йому надати, додають прикметник, наприклад, український "народ". Тільки чи завжди і наскільки це означення відповідає національній (справжній) суті народу? Воно також змінюється з часом залежно від соціальних умов, що склалися.

У такому випадку науковці вдаються до глибших і точніших понять, наприклад, етнос, субетнос тощо. Однак, знову ж таки, розуміння поняття "етнос" у суспільстві й наукових колах на сьогодні ще далеко від вистояного, вичерпного і, врешті, загальноприйнятого.

Тому ми звернемося до авторитетного вченого-етнолога Л.М. Гумільова. У нього головна ознака етносу - стереотип поведінки. Він наводить цікавий приклад. У трамваї п'яний хуліган лихословить, рветься до бійки. На зупинці заходять четверо чоловіків: росіянин, кавказець, татарин, латиш. Якою буде їхня реакція? Росіянин "одноплеменнику" поспівує і запропонує вийти, поки не забрали. Кавказець дасть по зубах, татарин скромно відійде вбік, а латиш подзвонить у міліцію. Отже, маємо чотири стереотипи поведінки, що репрезентують відповідні етноси. За визначенням Л. Гумільова, "етнос - це явище географічне, завжди зв'язане з ландшафтом, який уміщує і годує адаптований до нього етнос". І вчений робить висновок: "Оскільки ландшафти землі різноманітні, різні й етноси". Тільки треба зробити уточнення: якщо антропогенізація сучасної природи нівелює ландшафти, то вона ототожнює й етногенетичні процеси і, відповідно, як їх результат - етноси.

У чому ж тоді полягають відмінності нації та етносу? Нація - більш вживане, практичне поняття, етнос - більше науковий термін. Нація може включати різні етноси (з переважанням одного - елітного, корінного). Етнос становить

ОСНОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ

відносно однорідну людську спільноту (популяцію) може входити до складу нації як складова частина і на правах автономії. Загалом питання співвідношення понять етносу і нації є зараз доволі складним, заплутаним і потребує окремого розгляду.

Окрім поняття етносу існують його функціональні похідні: субетнос і суперетнос, вони стосуються історичних особливостей спільноти. Наприклад, як утворилися українські субетноси: гуцули, бойки, лемки, волиняни тощо? Звісно, природна диференціація відіграла в їх формуванні вирішальну роль. Субетноси - це місцеві (регіо-нальні) відмінності етносу, що виникли протягом тривалого історичного процесу відповідно до певних ландшафтних умов.

Для індуктивного розуміння поняття суперетносу за приклад можна взяти єврейський народ, який включає розкидані по світу дрібні етноси: ашкеназі, сефарди, фаллаші, грузинські євреї тощо. Тобто суперетнос об'єднує подібні за певними ознаками, насамперед, соціально-економічними, психологічними особливостями, угруповання людей - етноси.

Визначившись у поняттях, повернемося до теми нашої статті. Науково доведено, що ідентифікація етносу зі своєю землею відбувається передусім у суб'єктивній, глибоко підсвідомій сфері. Л. Гумільов розумів розвиток етносу та біосфери як взаємозумовлений процес. З природним розвитком він пов'язував менталітет нації. Нація (етнос) і природне оточення, в якому проходив етногенез, для нього були поняттями єдиними і нероздільними. "Етнос у людини - те саме, що прайд у левів, - зазначав вчений". Це форма існування виду Homo sapiens. Виходячи з вищезазначеного, можна розглядати ідентичність етносу як функцію поведінки людей, що його складають.

Американський екофілософ Родерік Неш "копає" ще глибше: незаймана, рідна природа (базис) плекає націоналізм, виховує патріотичні почуття (надбудову). У книзі "Дика природа і американський розум" він пише, як американці XIX ст., не маючи, порівняно з Європою, власного предмета гордості (культурні традиції, багата історія), взяли за основу свого націоналізму винятковість і величність дикої природи американського континенту. Хто знає - можливо, звеличчування власної природи, відчуття гордості за її красу стало тим фундаментом, на якому виросла велика сила духу американського народу.

Тож будемо дотримуватися думки, що нація формується через духовне і практичне освоєння природної спадщини.

Патріотизм і досі не став в незалежній Україні свідомою колективною ідеєю. Хтось колись сказав, що з великих націй англієць любить свій край мов жінку (про яку повинен дбати), француз - як коханку (який готовий присвятити все, навіть життя), а німець, як стару матір (яку повинен утримувати). Ми ж любимо (якщо є таке почуття) свою Україну як немку, яка немов стара мати з села, повинна возити сину в міську квартиру сало та огірки.

Однак, через те, що людина - плоть від плоті генетично походить від своєї землі, вона не може відмежуватися від природних умов, в яких народилася і

сформувалась як особистість. Від батьківської землі вона отримує живильні соки, наснагу для творчості, інтуїтивні імпульси для духовних пошуків.

З природознавчого погляду вище нами зазначене є достатньо аргументованим підтвердженням відомих екологічних закономірностей: принципу єдності організму та умов його існування, правила відповідності умов середовища генетичній приреченості організму. Людина в основі своїй - біологічний вид і соціальна істота водночас. Навіть більше. Відомий російський вчений-історик, почесний академік Петербурзької Академії Наук Василь Осипович Ключевський з цього приводу сказав так: "Людина - це найвизначніша тварина у світі".

Закономірно чи випадково зникали стародавні народи і цілі цивілізації - єгиптяни, фінікійці, фракійці, даки? Ще Гай Юлій Цезар говорив, що кожний коваль своєї долі. Не менше ця істина стосується окремого народу. Бо кожна людина, сім'я (українські князі Острозькі та Вишневецькі), окремий населений пункт (зникла Троя, літописні староруські міста і городища), навіть будівлі й споруди (будинки гетьмана Кирила Ро-

ної експропріації (останнім часом - мовної війни) це допоможе позбутися генетичної, соціальної та культурної мутації. Національний (етнічний) ландшафт містить у собі високий виховний потенціал (актуал). Його естетика виховує, вражає.

Але любов до свого краю, як писав Дмитро Донцов, це тільки перший щабель "об'єктивної волі нації". Щоб зруйнувати кровний зв'язок людей із своїм рідним місцем, населення просто перемішувалось, переселялось (служба в армії, робота за направленням після навчання тощо). Метою цих дій було штучне створення нової історичної спільноти людей, як говорили в радянські часи. І це було на рівні державної ідеологічної політики.

Оскільки, як зазначалося, ідентифікація етносу із своєю землею лежить у підсвідомій сфері, то питання "розлуки з рідною хатою" має ще багато невідомого, недослідженого. Відомий приклад, коли через екологічну катастрофу, пов'язану зі зникненням Аральського моря, етноси, що претендували на цю територію (росіяни, казахи та ін.), образно кажучи, повтікали. Залишилися на цій землі лише каракалпаки - автохтони. Ця місцевість для них історич-

вивозилися (катерами, у ящиках) з ринку "Горка" у місті-герої Севастополі до США, м. Нью-Йорк (аукціон "Аріанда-Галері"). Тоді щороку з національної культурної спадщини було вкрадено, за свідченням тодішнього директора Кримського філіалу Інституту археології НАН України Віктора Мица, цінностей на півтори-дві сотні мільйонів американських доларів. Як тоді збивали капітал за рахунок скіфського золота окремі багатії, відомо сьгодні одному лише Богу.

У довкіллі, поряд із мальовничою заповідною природою і впорядкованими (культурними) ландшафтами, всюди бачимо занедбані, закидані непотребом, засмічені місця. Так серед недобродушних, порядних людей живуть недобророзумні, грубі й злі невігласи. Зважаючи на жорстоке сьогодення, спасіння, розраду бачимо у чуттєвому сприйнятті та особистісному ставленні до святинь природи, які ще збереглися, до землі, що породила нас.

Згідно з філософсько-релігійним вченням пантеїзму, природа одухотворена Богом (Природа-Бог). Тому ми, як діти Матері-землі, перебуваємо у прямій залежності від її здоров'я, екологічного стану. Із втраченою рідних, особливо батьків, втрачаємо частку самих себе. Отже, зберігаючи природний ландшафт, в якому живемо, рідну природу, з якої увібрали генетичний код, зберігаємо себе як народ, як етнічну спільноту.

Вище нами зазначене є ілюстрацією, практичним втіленням закону відомого, але мало пошанованого нині вченого Сергія Подолінського про те, що енергія Сонця (фотосинтез) через хлібороба, що працює на землі, перетворюється в життєві блага і духовну надбудову суспільства. Енергія одухотвореного всесвіту найбільше фокусується у менш змінній людиною сільській місцевості, а також на збережених природно-заповідних територіях.

На закінчення зазначимо, що різноманіття і стійкість природних екосистем визначають їхню продуктивність (вроджайність). Життєздатні соціальні системи утворення забезпечують ефективність праці й духовний потенціал людей. Усе це проковує енергетичний заряд, пасіонарність (за Л. Гумільовим), силу національного характеру народу.

З часів трипільської культури (Аратти), Києво-Руської держави, Гетьманщини українська земля отримувала і зберігає понині позитивну інформацію (матеріали археологічних розкопок, літописні свідчення тощо) про людей, які переймалися суспільною організацією своєї держави, піклувалися про її соборність, велич і могутність серед народів та країн тодішньої ойкумени. Ще відтоді наша земля "інфікована вірусом" державотворення, ідеєю боротьби за незалежність, за соборну Україну.

Сила відчуття власної батьківщини, високоемоційне ставлення до рідного краю, рідної домівки, до всього, що називається своїм, посідає чільне місце в системі загальнолюдських цінностей. Якщо доля землі стає долею людини, звершується розквіт краю, в іншому випадку - втрата контролю над природним середовищем і зникнення нації (етносу). Про це свідчать численні приклади з багатовікової історії цілих народів і навіть цивілізацій.

зумовського у Батурині) мають свою історію і життєву долю. Але ця "пані" - смугаста, чорно-біла, і багато в чому залежить від нас самих!

Сучасний стан більшості українських сіл, їх доволишня "морально" зношена природа наводить на думку, що, знищивши село, його автентичність, знівеличавши ніжну і водночас галасливу красу сільської природи, можна "без жодного пострілу" стерти з лиця землі древній народ. Зараз "без жодного пострілу" можна розвалити цілу імперію.

Треба сьгодні визнати: відбувається трансформація національного ландшафту в неприйнятну для щирої української душі субстанцію. Можна дотримуватися думки, що мудрість і моральне здоров'я нації, її розвиток визначаються тим інтелектуальним та енергетичним потенціалом, який вона отримує генетично від природи. Тоді найважливішою умовою вигідного ходу етногенезу за "українською програмою", стабільним чинником формування елітної української нації буде збереження (на заповідних територіях) і відродження втраченого природного (етнічного) ландшафту. На фоні духов-

но була і залишилась невід'ємним елементом буття, частиною їхньої долі навіть у критичній ситуації. Тобто проявився Дух Землі. Подібне явище спостерігаємо у чорнобильській зоні відчуження, де й досі проживають люди, яким ця земля дорожча понад усе.

В Україні Дух Землі (прояв високої єдності, незайманості природи і збереженості історичного ландшафту - кургани, городища, культурні місця тощо) нині знівечений, затоптаний до стану агонії. У перші роки незалежності України були варварські розграбовані теперішніми вандалами ("чорними" археологами) скіфські кургани (лиш на Дніпропетровщині їх було до 40 тис.). Це сталося після загадкової смерті (вересень 1993 р.) знаного археолога Б.М. Мозольовського (знахідкою століття стала його всесвітньо відома золота пектораль, розкопана у 1971 р. біля м. Орджонікідзе у Товстій Могилі)

Робилося все це без думки про національне (бо грабували злодії не тільки українського походження), а на догоду тваринному інстинкту до збагачення. Золоті, безцінні для науки предмети скіфської культури

Олена ГЕРАСИМ'ЮК

Олена Герасим'юк - поетеса. Народилася 3 вересня 1991 року в Києві. Нагороди: перша премія у конкурсі пам'яті Леоніда Кисельова (2012), Міжнародна українсько-німецька літературна премія імені Олеса Гончара (2013), друга премія літературного конкурсу видавництва "Смолоскип" у номінації "Поезія" (2013). Перша резидентка Першої в Україні резиденції для письменників "Станіславський феномен" (2013).

i). Для кого ти пишеш?

- Пишу, ніби кричу в порожнечу. Пишати для когось - справа марна, як і писати для якоїсь конкретної мети.

ii). Які твої улюблені книжки?

- Улюблена книжка щоразу інша. Сьогодні - Мігель Анхель Астуриас "Маїсові люди". Вчора - поезії Робіндраната Тагора.

iii). Яким ти бачиш майбутнє української літератури?

- Найкращі прогнози щодо майбутнього української літератури дають критики. Я до того стосунку не маю, бо тільки вірші пишу.

1.
Обличчя у воді -
їх зносить вглиб
цей міст - весь світ -
за нього і тримайся
вся твердь земна -
затерплі білі пальці -
ці пальці - бог

і птаха - дім
і берег - дим
і відкриття каменю
з якого
знаходить вихід звір
тепер іти нам
удвох

2.
Цей вихід - не комахи що на провіт
на світло як планети - крихти пташ
ступаємо у нього не спитавши
хто нам тепер зготує хліб і постіль

цей звір не спав
цих голосів не чули
це тіло не зігрите у золі
це повертання смерті не тобі
бо князю - княже

цих воротинь не слухати - іти
мій голос перетворюється в тінь
і тінню ляже

то тінь не тіла
тінь не від стіни
не дерева це шум і не ріки
що спогад змиє

є тільки зір
є тільки світ-
ло є
моя любов повернена

ідем
ми дощ

останній

3.
повернення - ці відблиски зорі
яка загинула
це дощ іде важкий та чернь не змиє
це пам'ять що вертається коли
немає ні людини ні землі
ні снів немає

На рип-
на скрик
на дім -
як дим
іти
По крові брата йти -
немов у колі
усе про вас
до вас
мовчу - говорю
кричи. мовчи.

Кричи мов качка-
гинула у водах-
кричи -
бо крику гладь покорчить лиця
ніхто з тварин до неї не приходив
ніхто з мисливців

Літо бермудський трикутник
що в лінію стане
направо наліво назад -
завертати куди
у склянці будинків у тебе, висока,
води!
високої крові
бо що тобі сльози -

все дим безнастанний мов дим
бо що тобі музика вся безнастанна
мов мрія
коліна холодні крихкі
білосніжного інею
зігріти б тобі

монета розмінна
без голосу правди і зла
котилась дзвеніла як сонце
як визріле лоно
тепер тільки космос широкий
завернутий в коло
з якого - нема

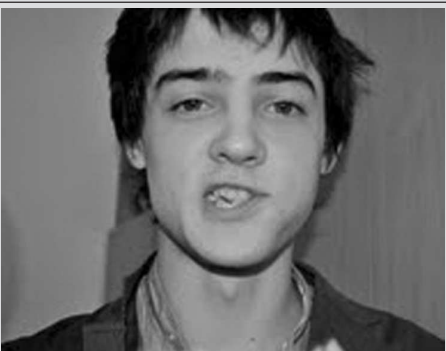
тільки би край розірвати
раптово як світ-
ло що роздирає повіки і голову дику
ким би не стати -
твариною чи чоловіком
живеш і вмираєш один

ким би не стати -
водою чи раною - вся
щоденна біда тобі костуром
битиме в спину
а там угорі недосяжна
висока наплинна
тишина

тьмяніє і гасне роззята
грибниця зорі
і рух сторожкий -
прокидання рибини на дні
у озері чистім
в високому білому колі

рука до руки -
переплетений корінь у корінь
спадає роса
наростає гнучкий її гомін
і пам'ять злітає
як вепром розірваний ліс

Євген МЕХЕДА

Євген Мехеда - прозаїк. Народився 1994 року в місті Миколаїв. Навчається у ЧДУ ім. Петра Могили на спеціальності "Англійська філологія". Батько - заслужений журналіст України, директор ТРК НісТВ, мати - викладач англійської мови і перекладач. З чотирьох років займається спортом (акробатика, волейбол, плавання, стрибки у висоту без жердини); пише з тринадцяти років. Три роки працює усним перекладачем з англійської. Перший резидент Першої в Україні резиденції для письменників "Станіславський феномен" (2013).

i). Для кого ти пишеш?

- Пишу, оскільки не можу цього не робити. Не для когось. Проте приємно буває дізнатися, що якийсь незнайомий і близький людині подобаються мої рефлексії.

ii). Які твої улюблені книжки?

- "Володар Перснів" Толкіна, "Хроніки Нарнії" Льюїса, "Дванадцять стільців" і "Золоте теля" Ільфа та Петрова, "Депеш мод" Жадана.

iii). Яким ти бачиш майбутнє української літератури?

- Українська література дуже швидко розвивається. Щороку все більше людей пише солов'їною. Але переважно це жителі Заходу і Півночі. Упевнений, що у недалекому майбутньому ці процеси стануть загальноукраїнськими.

"Грейгове" (уривок)

Батьки

А)

Був сезон горіхів. І я їх збирав. Не те, щоб у промислових масштабах, але, як міг, розвивав дрібну моторику пальців. Якоюсь за сніданком бабуся сказала, що

сьогодні електричкою мають приїхати батьки. Після сніданку в мене була ще годинка часу до прибуття приміського електровозу, тому я пішов за хату і почав там не просто збирати горіхи, а й колоти їх, складаючи ядра в коробку від пластівців "Геркулес" з козакуватого вигляду молодиком, котрий борюся з биком на картоні. Я вийшов на вулицю і сів у пісочницю. У ній, проте, не грався, бо був зайнятий: я чекав електричку. І електричка приїхала. Зупинилась на станції й поїхала далі. Мені у той бік далеко ходити було заборонено, тому я чекав. Доволі спокійно. Наче перед деякими екзаменами чи важливими розмовами ти зовсім не нервувешся до останньої хвилини, але безпосередньо перед подією хвилюєшся так, немов організму треба якийсь обсяг нервових клітин спалити саме у цей момент. Літо, спека, повітря розмите. Першими у цей бік села йдуть пенсіонери з відрами і сумками міського мерчендайзу - якісь ліві люди. Батьків не видно. Крокують сім'ї з закупок, і таке інше. Однією з останніх, вже пустою дорогою, йде панна, яка мені схожа на маму. Я схопив свою коробку від "Геркулесу", підірвався з місця і, як був, босим побіг великим приколійним гранітом їй на зустріч. Не скажу, що міг бачити чітко. Я ж нісія і дивився під ноги. Я не мав нагоди бачити батьків кілька місяців. Заплаканий, з побитими ногами, врізаюся у сукню жінки, котра не пахне так, як моя мама. Підводжу очі - зовсім не вона.

Певно, жінка дивувалася, коли якийсь замурзане дитинча з пачкою вівсянки бігло до неї, розсипаючи горіхи з коробки від пластівців.

Б)

Колись мама мала їхати потягом "Миколаїв - Київ" у столицю. Цей маршрут пролягає повз Грейгове. Потяг не зупиняється, але, якщо ти спритний, можеш помахати з вулиці у вікно.

Вже затемна ми стояли з бабусяю біля двору і чекали. Сільські мешканці знають розклад усіх потягів. Не те, щоб вони його завчали, просто знають - як знають, що не треба тикати палицею у вулик, чи те, що коровам на зиму треба заготовляти сіно. І коли вони навіть йдуть з села назавжди, ці базові знання залишаються. Пасажирський - о шостій, київський - о сьомій, товарняки - весь час.

Ми стояли і чекали. Здалеку справа до нас мчить велика машина і фонтанує

білим димом, не сповільнюючись анітрохи.

"Дивися, - кричить бабуся крізь гуркіт коліс, - он вона, махає!" - "Де?! Де?!", - кричу я і супроводжую очима жовті вікна купейних і плацкартних вагонів, повних людьми, байдужих до Грейгова і його мешканців, з одною моєю мамою, котра не може зловити мій погляд.

Як я ненавиджу, коли не можу щось зробити. Я не опускаю руки, борюся до останнього, але нічого все одно не виходить. Ненавиджу! Мама завжди казала, що я кращий від усіх, якби довелось порівнювати. А я стою спиною до зелених воріт і не можу знайти її очима! І який я після цього син? Я досі відчуваю велику вину за те. Потяг проїхав повз, а я залишився стояти біля порожньої колії, як останній лузер, з опущеними плечима. І до наступної можливості було ще бозна скільки часу.

В)

У моєму дитинстві літні місяці були посушливі. Станція за метрів триста розпливалася у повітрі, яке ніби розпадалося на частини від спеки і через те так мерехіло з дванадцяті до шостої. Батьки - люди зайняті - часто залишали мене у Грейгові надовго, за що я їм дуже вдячний (чесно). Але ви можете собі уявити, як мені у віці чотирьох років було складно розривати пуповину і їхати від них - нехай і до бабусі. Кожного вечора я намагався з ними зідзвонюватися. Телефонувати в нас вдома тоді не було. Він був у нашої сусідки по тамбуру. Якоюсь звали... ніби баба Маруся. (От же не хотів би, щоб мене колись малознайомі люди звали дідом Женею!) Тож раз на якийсь час ми виходили на зв'язок і я намагався не плакати. Але не завжди виходило. Набирати номери з стаціонарного телефону в Грейгові треба через дев'ятку. Мені ця система досі не зрозуміла. Часто я не міг додзвонитись за номером, який на той момент знав. Чи то через зв'язок, чи через помилку під час набору. І в гніву я бив якісь речі. Одного разу продавив панель з кнопками на апараті. Сильно злякався вигляду зламаної мною техніки, як звичайна не надто зухвала дитина. Дідусь, попри все, не засмутився і запросив невідомим мені способом прикривити ту панель шурупом посередині. І вийшло цілком пристойно. І надалі я продовжував телефонувати, час від часу б'ючи речі навколо.

П'ятихвилинка

Тато часто приїжджає у Грейгове допомагати по господарству. Перекопати щось, посадити, перебрати, посипати, накосити. Так і в один з моїх літніх заїздів він був там на вихідних. Дорослі працювали, а мене бабуся до роботи не допускала, мотивуючи це тим, що я малий. Але я все ж хапався часом за заступ і йшов з усіма на город. Надовго мене не вистачало. Ну знаєте: спека, піт, зайве напруження і неосяжні простори городу. Як тут не опустити руки, коли тобі шість років! І у зв'язку з цим бабуся якось сказала, що я - п'ятихвилинка, тобто не вмю працювати.

Були у Грейгові два такі моменти, які вплинули на мій світогляд і на подальшу поведінку. Перша - це коли я розкидав якусь гору металобрухту, яка перед тим лежала в акуратній купі. Дідусь, спостерігаючи за моєю роботою, сказав, що буває горе від ума, як у Грибоєдова, а буває горе без ума, як у мене. Мені було дуже образливо. Особливо, якщо брати до уваги, що дідусь взагалі рідко коли до мене говорив. Тож після того я вже час від часу, правда, далеко не завжди, думаю, чи є розумним те, що я роблю.

Другим таким моментом, що якось змінив моє світосприйняття і яскраво прояснив для мене, як я не хочу, щоб люди мене бачили, був епізод, коли бабуся назвала мене п'ятихвилинкою: нібито ніжно, виправдовуючи перед татом, але страшенно мені образливо.

Прошло років дванадцять. Я сидів і збирав порічки на пасіці. І так мені не було бажання до того... Так їх було багато: ягоди густо обліплювали гілки. І сонце пекло у голову, і бджоли навколо. Але я, пам'ятаючи про те, що можу виглядати п'ятихвилинкою, сидів там на одному з ребер дерев'яної діжки і рвав ці гронка методично і терпляче. А після йшов до другого куца, а потім до третього. А там уже і все.

Я й тепер боюся спитати у бабусі, чи вона досі вважає мене п'ятихвилинкою. Дивно, що саме ці слова виявилися для мене визначальними. Але коли навіть зараз мені хочеться зробити щось тупе - залізи у якусь шкodu чи кинути роботу, я згадую два зауваження від моїх прабабків і працюю до останнього: чи то тренування, чи нічне навчання, чи робота на городі.

Василь СОЛОВІЙ

Соловій Василь. Родом десь там із Полтавщини. В поетичних конкурсах принципово участі не бере. Друкувався в "Українській літературній газеті", ще десь, де - вже не пам'ятає.

i). Для кого ти пишеш?

- Пишу для осінніх вулиць, дерев і собак і зовсім трохи для себе та кількох дуже близьких людей.

ii). Які твої улюблені книжки?

- Улюблені поети - в основному мертві - Плужник, Семенко, Мельничук. Серед живучих - Андрухович, Федюк.

iii). Яким ти бачиш майбутнє української літератури?

- Надіюся на щасливе майбутнє для української літератури, бо вірю у Діда Мороза, добрих гномів і Друге Пришестя.

Будинок сміється,
Додолю хилиться,
В долоні ховаючи
Щире знчення.
Годинник зі снігу,
Двері зі снігу
Лицем понівеченим
На мене дивляться.
А я шукаю
Грудневі тіні
В малих шпаринках,
Вологих тріщинах,
У давнього каменю
Піт на тілі,
У грудні піт,
А мені не віриться.
У одязі дивнім,
У одязі порванім,
У найхолоднішому
Куточку неба
Будинок зі снігу
Схожий на равлика,
Схожий на мене,
Лише веселіший.
Годинник зі снігу,
Цей день зі снігу
І я зі снігу,
І скоро полудень,

І у будиночку
Неба синього
Я заночую,
Я буду голубом.

Листя крокує із мосту,
У хвилі гнане підшвами,
Осінь на плечах моститься,
Пальто із туману зшиваючи.

Просто скрипить доросло
Серце, заскле в рамку,
Пальці схопили осінь,
Сусід мій напився зранку.

Срібні хмари
Щастя ковтали,
Плювали свинцем
Легшим за вітер.
В останніх спогадах
На землі накрохмаленій
Малювались обличчя,
Паркани і літери.
В останніх спогадах
Сніг сірий
Розсмоктував вічність
До маленького подиху.
Земля заплывана
Сіється сирістю,
Сіється вічністю
І сіється подивом.

В сорочці з мережкою
ти яблунька біла
Між сірих полотен і затхлих вулиць,
Їдких туманів, калік на милицях.
Ти в мене дивишся.
Я блукаю
У срібних китицях
весняних променів.

Я шукаю
Хоч пригорщі ніжності,
Яблуньці білій моїй засніженій
Зростити на полики
трохи пролісків.

Цвіль засинає в ситі на морозі
На півшляху до вічності,
соромлячись
Зірвати лист останній з цієї осені
Й покинуть під кіоском
десь на розі.

Сторічним сон зробився
цього вечора,
Спинившись на осиках
лісу давнього,
Сорічний ясен
міцно гіллям здавлює
Волосся місяця
в курликанні лелечому.
Сторічним я зробився
цього вечора...

Павло ЩИБРЯ

Павло Щибря - студент КНУ Шевченка, у гучних і серйозних конкурсах участі не брав, друкувався в "Літературній Україні", ще школярем - у кількох часописах, які давно канули в Лету. Окремих збірок абоощо нема, та й не планує.

i). Для кого ти пишеш?

- Писати - як дихати. А для кого дихаєте ви?..

ii). Які твої улюблені книжки?

- Еміль Чоран сказав якось таке: "Открыв антологию религиозных текстов, я сразу напал на такое изречение Будды: "Ни один предмет не стоит того, чтобы его желать". Я тотчас же закрыл книгу, ибо что еще читать после этого?"

iii). Яким ти бачиш майбутнє української літератури?

- Майбутнє? "Майбутнє української літератури"? Даруйте, але я графоман, а не ворожка.

У ЧОМУ ПОЛЯГАЄ МАРНОСЛАВСТВО САМУРАЯ?

Придбати собі величезне дзеркало, на весь зріст, від підлоги до самої стелі, на останні гроші, процвиндривши всі свої статки. Щодня дбати про нього, щодня, впродовж років, завченими у додзьо плавними рухами кати ретельно

протирати шовковою хустинкою або хатімакі, яку щойно випрасували. Плекати свою гідність без вихідних і лікарняних, вранці та ввечері пікуватися про бездоганність поверхні, так жодного разу, до саміської смерті не поглянувши у це коштовне дзеркало посеред злиденного помешкання, коханням до якого стало все твоє життя; адже воно все одно не явить відображення свого відданого доглядача, того, хто насамперед цінує честь, але зрікається себе заради хазяїна...

Величезне дзеркало, у яке ти жодного разу не зазирнеш, протираючи до останнього дня служби - ось що таке марнославство самурая! Чому саме дзеркало?

Бо мінливе у відображеннях, але має сталу форму, бо завжди відверте: незворушно показує ганебне, прекрасне, нікчемне, адже сповнене рішучості кожної хвили й ні хвили не сумніваючись, не боячись бути розбитим за таку щирість.

Бо завше в одному темпі зі стрічним, хай це балачка чи сутичка. Бо, осяяне животворним, щедрим промінням Сонця, Що Сходить, дзеркало нічого не лишає собі, відбиваючи "зайчики" на три верстви, якими може і гріти, і пекти -

кожному по вчинках його. Поза тим, у процесі виробництва до нього додають шляхетність срібла: а цим, безперечно, можна пишатися!

То чому ж дзеркало?

Бо воно завше має лишатися бездоганно чистим - жодної плямки, адже мусить відобразити у собі свого сюзерена, який будь-якої миті може несподівано з'явитися перед ним, у всій величч та моці. Бо дзеркало - то і є самурай, який випещує дух і доглядає тіло все життя, поки стане сил, і навіть коли забракне їх...

О, іронія долі та криця факту!

Хай навіть найліпше, дзеркало не здатне відобразити одну річ - себе.

Ось що таке марнославство самурая!

P. S.:

- Я маю щиросердно сповідатися, але душа моя спустошена. І ця порожнеча ніби дзеркало. Я дивлюся в це дзеркало, і жах сповнює мене. Бай-дужість до людей вигнала мене з їхнього кола. І тепер я мешкаю у світі примар, бранцем власних оман і фантазій.

- І все ж не бажаєш умерти?

- Жадаю!

- Тоді чому зволікаєш?

- Я мушу знати...

("Сьома печать")

Юлія УС

Народилася і виросла в місті Узин, що на Київщині. З 2008 року - студентка КНУ імені Тараса Шевченка. Друкувалася в "Неопалимій купині", "Літературній Україні" та "Українській літературній газеті".

i). Для кого ти пишеш?

- Пишу не для когось, а тоді, коли ніщо інше не заспокоює. А читаю - усім, хто просить.

ii). Які твої улюблені книжки?

- Улюблені книги - "Ідіот" Ф. Достоевського та "Червоне і чорне" Стендаля.

iii). Яким ти бачиш майбутнє української літератури?

- Майбутнє української поезії та й літератури загалом - за тими, хто візьметься її перекладати.

Так падає запах
з твоєї руки.
Так падає в небо
повний місяць.
Так сон не знаходить
собі місця,
коли ти виходиш
з моєї ріки...

Коли ти виходиш
і йдеш - не зеленої,
ідеш - невидимкою,
б'є тебе дим...
...І місяць - із ночі -
з очима лева...
І зліва - потойбіч -
усе ще ти...
...усе обростає
щетиною сміху...
І радість сповзає -
на сонці погрітисся...
І небо солоними хвилями
міниться...
І міни розкладені
на склади...

...на сонному шельфі -
нічне купання...
Медузи - у морі -
забрало води...
Ти був моїм першим і
останнім.
Але - коли вийшов -
іди.

...Морщить лоба
дитинча
нашого з тобою
світу...
Загорни у вічний звиток
пляшку білого
і час...

Я частково перебралась...
...Перебрала ребра пустки...
Ти ? не родом із капустки...
За тобою плаче Марс...

...морс із неба.
Ми - голодні,
справа - я,
а зліва - літо.
Злива починає злитись...
Топче натовп
зливи хвіст...
...Чай вінчається -
із ніччю...
Чайкам - море...
Рибам - ми...
Миру й рому,
так, щоб змив...
...Зорі тихі,
зорі звичні
їсти наші молитви.

Шов між осінню і літом
напинає сонні зв'язки...
Ти стомився бути в'язнем...
Я сто митниць перейду...
...Духи туляться -
до листу...

Стигли очі впали в трави...
Сонце мружиться над нами...
Сонце чисте.

Ніщо не вихід.
Ніхто не вихід.
За муром -
безвість...
І - повен сміху -
вечір тихий
за мною стежить...

...пиду на ліво,
на левів, тигрів,
на крики
розперезані...
Тарзан не вийшов...
Ми йшли до Кришні?
Кришу себе -
для Цезаря...
Чи хай тобі...
який ти Цезарь?
Електроколо - ввімкнене.

Ніхто - не вихід...
Спи і дихай...
А я до ранку -
з вікнами...
Про п'ятий поверх,
про дощі...
Тебе люблю...
Кого ж іще?...
Вставай і мури розтрощи...
А чи -
назад -
на торжище...

Архимандрит АДАМ (В.М. АХАЛАДЗЕ)

Руководитель кафедры биоэтики Тбилисского медицинского института

БИОЭТИЧЕСКАЯ КАРТИНА С ПОРТРЕТАМИ НА ФОНЕ ОСЕННЕГО ПЕЙЗАЖА

СЛОВО, НЕПРОИЗНЕСЕННОЕ НА ЗАКРЫТИИ ПЯТОГО НАЦИОНАЛЬНОГО КОНГРЕССА ПО БИОЭТИКЕ В КИЕВЕ 25 СЕНТЯБРЯ 2013 ГОДА

За иллюминаторами нашего речного судна спокойный Днепр тихо продолжает течь, отражая в себе пасмурность и дождливость небосвода вот уже третий день. Хотя, подождите... Видите, засверкала волнистая поверхность реки?..

Да! Это, чтобы не усугублять печаль расставания после радости удивительно теплого, творчески насыщенного совместного пребывания на теплоходе с музыкальным названием "Фиделио", холодное осеннее небо отворило створки и впустило солнечные лучи в град Киев над Днепром.

Приближается к завершению наш конгресс. Приближается чинно, важно, задумчиво, с надеждой. Ведь были приложены (уже который раз) все усилия к делу строительства самого интеллектуального и духовно-нравственного "моста в будущее" - развитию Биоэтики.

Да, порой не хватало времени, спешили, что-то откладывали на будущее, сокращали регламент, но только с одной целью - не оставить ни единого участника или гостя неуслышанным.

А услышать на конгрессе можно было голос крайне интересного и достаточно широкого спектра служителей мировой биоэтики - от всемирно известного академика до аспиранта, от гражданина государства постсоветского пространства до представителя заокеанских Штатов, от перспективных, прекрасных молодых учёных, до украшенного сединой маститого оратора... И всех их объединяла благородная страсть - озабоченность проблемами, дилеммами и коллизиями биоэтической действительностью современности.

Когда я собираюсь на конгресс, как часто это бывает, возникают разные препятствия, которые могут помешать моей поездке в Киев. Сейчас, когда конгресс уже вот-вот станет одной из самых значительных и прекрасных страниц новейшей истории Биоэтики, с ужасом думаю, что всё могло быть иначе. Не приехал бы я и пропустил бы счастливейшую возможность быть участником и свидетелем этих самых исторических событий, а также не был бы запечатлен с коллегами-участниками на групповом портрете на фоне осеннего пейзажа.

Вот и пришёл час поговорить о некоторых лицах, которых всем известный художник по имени "судьба", милостью Божьей, написал таинственным, одному ему известным способом созданными, удивительными красками на этом групповом портрете...

В середине, в первом ряду, в самом центре сидит наш дорогой, многоуважаемый президент и основатель киевских конгрессов по биоэтике Юрий Ильич Кундиев - человек с мировым именем и удивительно добрыми, полными любовью и пониманием глазами. Если меня спросить, его лицо я показывал бы всем студентам университетов перед началом учебного курса "Биоэтика". Ибо надобно знать нашим сыновьям и дочерям, что истинно высокий профессионализм есть результат высокой нравственности и человечности. Имя Юрия Ильича благодаря его научным публикациям по проблемам биоэтики мне стало известно с конца 90-х годов прошлого столетия. Тогда же

среди других выделилось имя Бориса Григорьевича Юдина - известного и очень интересного московского философа, редактора замечательного журнала "Человек", прекрасного учёного, который, по его же словам, "шёл к биоэтике непростым путём". На радость мне, в течение трёх дней работы конгресса наш с Борисом Григорьевичем

университетского образования. Мой поклон, вам, дорогие профессора Иван Сергеевич Чекман и Валентин Леонидович Кулиниченко. Моя благодарность вам за те маленькие, но многозначительные и уникальные диалоги, которые успели состояться между нами. Надеюсь на милость Божию, что память сохранит!

Б.С. ПАТОН

Президент Національної академії наук України

Р.В. БОГАТИРЬОВА

Міністр охорони здоров'я України

А.М. СЕРДЮК

Президент Національної академії медичних наук України

Сучасна біоетика покликана вирішувати етичні питання, які стосуються медицини, суспільних наук і пов'язаних з ними технологій. При цьому повинен враховуватися увесь комплекс соціальних, правових і екологічних аспектів. Світова наукова спільнота і міжнародні організації ЮНЕСКО, ВООЗ, ЮНЕП, Рада Європи надають великого значення цій проблемі й відносять її до пріоритетних.

Процес гуманізації сучасної науки, що відбувається останнім часом, не може здійснюватися без розвитку етичних принципів. Розробка та застосування багатьох новітніх біотехнологій, які включають методи генної терапії, клонування, використання стовбурових клітин, пересадку органів тканин та непередбачуваність їх наслідків, вимагають належної уваги з точки зору біоетики. Останнім часом виникло немало нових проблем, вирішення яких тісно пов'язане саме з біоетикою. Найбільш актуальними з них є розробка та поширення нанотехнологій і наноматеріалів та біобезпека.

Попередні чотири національні конгреси з біоетики, які були проведені в 2001, 2004, 2007 та 2010 роках, не тільки підтвердили актуальність дослідження проблем біоетики в Україні, але й надали величезний поштовх для подальшої роботи в цій галузі. На виконання резолюцій конгресів було розроблено "Загальні етичні принципи експериментів на тваринах", "Етичний кодекс лікаря України" та "Етичний кодекс ученого України", введено обов'язкову біоетичну експертизу при захисті докторських та кандидатських дисертацій з клінічної та експериментальної медицини, біології, ветеринарії тощо.

Надаючи першочергового значення розвитку біоетики, Президія Національної академії наук ухвалила рішення про проведення спільно з Національною академією медичних наук України і Міністерством охорони здоров'я України П'ятого національного конгресу з біоетики в 2013 році.

Диалог состоялся на принципах взаимоуважения "наших мировоззрений и искренней любви к биоэтике". Может быть, наш диалог будет иметь продолжение в самых неожиданных измерениях и интересных проявлениях? Как вы думаете, дорогой Борис Григорьевич?

А вот и те, которых я слушал бы, сидя на студенческой скамье, с великой радостью и сейчас. Те, на лицах которых стоит печать свыше, удостоверяющая их принадлежность к когорте вечных и истинных учителей - университетской профессуры с их предельной ответственностью, зрелостью мысли и суждений... Только за счёт таких людей обеспечивается высокий уровень уни-

И в конце - моё почтение дорогому, многоуважаемому, неутомимому Исааку Михайловичу Трахтенбергу. Как я благодарен судьбе, что встретился с Вами в жизни. Был слышан, а тут - лично видеть, подать руку, перемолвиться... Первое же впечатление от услышанного от Вас слова и увиденных Ваших жестов, взгляда, манеры держаться превзошли все ожидания. Мравалжамизэр (груз. - многая лета) Вашей молодости духа, высоте мысли, безграничности любви и верности вечным ценностям!

Я обязательно расскажу в Грузии коллегам и студентам, прихожанам и всем людям о том, что осталось во мне

после того, как я послушал Ваш доклад о Николае Михайловиче Амосове - великом человеке и Вашем старшем друге. Ведь я свои двадцать лет врачебной деятельности посвятил кардиохирургии. После окончания Тбилисского медицинского института был направлен в клиническую ординатуру, в Москву, в Институт сердечно-сосудистой хирургии имени А.Н. Бакулева и остался там до защиты кандидатской диссертации, т. е. на семь лет. С уст молодых кардиохирургов, наряду с именами легендарных зарубежных - Дебеки, Карпантье и Блелока, не сходили имена великих отечественных Амосова, Бураковского, Мешалкина...

Необыкновенно интересная, глубокая книга Николая Михайловича "Мысли и сердце" сопровождает меня со времени ее выхода и до сегодняшнего дня. Роль этого человека в формировании врачебной морали и мысли трудно переоценить.

И я вижу, что благодаря И.М. Трахтенбергу и подобным ему неутомимым исследователям, учителям и служителям будущего, никогда не прервется преемственность культуры и духовности между великими предками и грядущими поколениями.

Кланяюсь каждому участнику и организатору конгресса. Сколько милых, интеллигентных, прекрасных, добрых и благородных лиц сохранит память моего сердца.

Храни вас Господь! Будьте здоровы! Да умножатся плодотворные творческие дни в нашей жизни!

О, как я благодарен Небу, что определило мне быть биоэтиком, дало талант видеть страдания и радости нерождённых, понятия умирающих и страждущих, словом истины вступить за святость материнства...

Биоэтика! Ей посвящены лучшие творческие и духовные силы, немалое время из недалёкой, но все равно уже ушедшей молодости, красота и неповторимость самых избранных мест мирового пространства, где только удалось побывать...

Биоэтика! Сколько возвышенных од на страницах книг и журналов, на лекциях и выступлениях произнесено в её честь, сколько врагов приобретено видимых и невидимых, в скольких сражениях и битвах получено неисчислимое множество духовных и нравственных ран, сколько пролито слёз за обиженных, незащищённых, оскорблённых, скорбящих, предательски брошенных, в беде оставленных...

Да здравствует Биоэтика, всегда слышавшая стон умирающих, победные возгласы безудержно увлечённых исследованиями, безмолвный крик о помощи, заглушённый переходящим триумфом голос совести, скромные фразы застенчивых по природе стоящих на страже духовности и нравственности... Да здравствует Биоэтика, невооружённым глазом обнаруживающая скрытые для взора других изъяны человечества, зорко следящая за стремительным развитием биомедицины, био- и нанотехнологий и человеческих устремлений отойти, свернуть от естественного, онтологического, божественного...

Да здравствует Биоэтика и все служители этого чудесного, уникального направления научно-практической деятельности!

Виват, Биоэтика, виват!

Виктория КОЛТУНОВА
г. Одесса

Три беседы в кулуарах. 4-ый ОМКФ

Беседа первая. Нана Джорджадзе

Виктория: - Нана, мне хотелось бы узнать Ваше мнение вот о чем: в СССР было 15 национальных кинематографий, по числу республик. Но 13 из них отличались друг от друга только языком и этническим материалом. А две - украинская и грузинская - еще и манерой исполнения. Они были как бы сами по себе, резко дифференцируясь от остального кино. Почему так произошло, что нас связывало?

Нана: - Поэтичность, несомненно. И у вас здесь, и у нас было поэтическое кино как отдельное течение. То есть были фильмы общего направления, но было еще совершенно самобытное, именно поэтическое кино. Кстати, самобытные были и в других республиках. Но именно поэтические фильмы - в Украине и Грузии. А отличались друг от друга мерой таланта...

Виктория: - Но почему? Мы ведь такие разные. Несмотря на то, что у нас есть Карпаты, украинцы, в общем-то, равнинный народ, а грузины - горский, и горы всегда накладывают отпечаток на свои народы. Я, будучи студенткой, даже пыталась написать такое исследование - влияние географического положения и климата страны на фонетический и синтаксический строй языков, но не нашла аналитического материала.

Нана: - Все равно что-то общее в нас заложено. Это мягкий юмор, артистизм, музыкальность, талант именно к такому роду искусства - лицедейству, игре. Мягкое лукавство, позволяющее смеяться над собой. Над другими смеяться - легко, безнравственно и не всегда остроумно. Не всегда хорошо. А вот умение тонко посмеяться над собой - это высшее достижение в комедии. Особенно в национальном.

Виктория: - Тяготение к жанру мягкой комедии, построенной на юморе, а не на сатире, тоже было общим в наших кинематографиях. Но внутри этих течений грузинская и украинская кинематография разительно отличались друг от друга. Спутать между собой украинскую и грузинскую комедии было невозможно. А теперь подходим к серьезному моменту. После 1991 года в Украине начали снимать чернуху. Это было естественно. И в Грузии тоже начали снимать чернуху. Странность заключается в том, что, несмотря на разность национальных почв, эти фильмы были похожи как две капли воды! Наснимали множество короткометражек и показали свои страны как помойки, беспросветные помойки. Я этого понять не могу. Во-первых, СССР не был такой уж помойкой. Были определенные минусы, но не помойка. Мы же в СССР боролись за национальную самоидентификацию, совпартократия же уничтожала все национальное, а тут, получается, избавились от совпартавления - и сами по себе нивелировались? За что боролись?

Нана: - Думаю, это потому, что у нас был одинаковый шок от перемены строя, моральных ценностей. Все, что мы уважали, ценили, разом было сброшено с пьедестала. Настала пора других приоритетов, других людей. А кинематографисты на тот момент еще другими людьми не были. Они еще оставались интеллигентами, а не нувориша-

ми. Поэтому и реакция была идентичная. Одинаковый шок диктовал одну и ту же модель поведения. Развал СССР для Грузии был болезненным, кровавым процессом. Война началась буквально одновременно с провозглашением Россией независимости в апреле 1991 года. Война за сохранение территориальной целостности, которую мы проиграли в неравном бою. Ведь Грузия - маленькая страна с 4,5-миллионным населением, из которого около миллиона оказались беженцами. Людей изгнали из своей родины, со своей территории, которая всю многовековую историю принадлежала Грузии. Погибло огромное количество молодежи, мирное население, женщины, дети. Десять лет мы жили без света, отключения. Естественно, что кино, как и люди, было в состоянии депрессии. Вот это настроение отчаяния и выразилось в том, как показывали действительность наши кинематографисты.

Виктория: - Все-таки странно, потому что у нас, слава Богу, хоть войны не было. Кажется, Украина - единственная республика, которой удалось избежать межэтнической резни. Тьфу, тьфу, чтоб не сглазить. А у вас война была. То есть, шок все-таки не одинаковый.

Нана: - Страшно вспоминать. Война длилась десять лет. Всюду разруха, полная катастрофа. Не могу понять отношение к нам большого соседа - России. Да, у них были к нам претензии, но сравнить то, что происходило на их территории и нашей - невозможно. Вот это настроение отчаяния и выразилось в том, как показывали действительность наши кинематографисты.

Виктория: - И, наверное, поэтому еще сейчас, в 2013 году, грузинское кино обращается к теме разрухи. Действие фильма "В цвету", на мой взгляд, лучшего фильма фестиваля, - происходит в начале 90-х.

Нана: - Да. Целое поколение грузинов выросло во время войны, не зная мирного существования. Эта боль не уйдет никогда. Но все же молодежь улыбается, радуется жизни, потому что они молоды и это естественно. Создают семьи. А боль, она останется в сердцах старших. Но боль имеет и положительную сторону - она учит, заставляет видеть реальность без иллюзий.

Виктория: - Насчет учебы. Сейчас кинематографистам и учиться не надо. Съёмочная техника стала настолько дешевой и доступной, что каждый может купить камеру и пойти снимать. Не нужны громоздкие осветительные приборы, монтажные столы и т.д. Не нужен большой штат людей. Кто хочет, может снять фильм. Я уже не первый раз попадаю на презентации фильмов, совершенно самостоятельных, но позиционируемых как профессиональное кино. Опасная тенденция. Она может привести к снижению профессионального уровня кино в целом.

Нана: - Я настроена более оптимис-

тично. Самодеятельность всегда существовала. Например, в театре. Но она же не вытеснила профессиональный театр. Я другого не понимаю: при таком резком скачке технического уровня весь пар уходит в гудок. То есть создаются компьютерные 3D эффекты, которые совершенно не направлены на развитие кинематографа как искусства, а только на развитие аттракционов. Почему никто не придумает какие-то новые модели кино? Техника идет вперед, а киноискусство стоит на месте.

Виктория: - Может быть те, кто способен придумать новое слово в технике, не заинтересован в искусстве? Значит, должен найтись тот чиновник от кино, кто его заинтересует. Я давно еще, когда в Студии киноактера училась, придумала свой собственный метод киномонтажа, не опробовав, к сожалению. Но учиться во ВГИКе не довелось

Нана Джорджадзе. Грузинская актриса, драматург, режиссер. Работает в России, Франции и Германии. Лауреат множества кинопремий. На ОМКФ-2013 - член Большого жюри.

по семейным обстоятельствам. И сколько уже лет прошло, а пока еще никто до такого же монтажа не додумался.

Нана: - Так опишите его в литературе, опубликуйте. Кто-нибудь подхватит.

Виктория: - Подожду еще. Пока умирать не собираюсь. Вдруг кто-то будет ставить мой сценарий, тогда я действую в нем свой монтажный способ. Нана, я еще хотела спросить: как в Грузии с сериалами? У нас в Украине - шквал российских сериалов. Своих нет, а по ТВ идут сплошь мыльные оперы. Очень часто авторы даже бросают сериал, когда угасает интерес зрителя. Настолько этот вид развлекаловки сами авторы не ценят. Мне почему-то кажется, что грузины с их безупречным вкусом вообще не смотрят сериалы.

Нана: - Нет, почему же. Народ-то разный; и простые люди есть, требующие такого легкого развлечения. Мы снимаем собственные сериалы понемногу и зарубежные показываем. Но настоящего кино в одну серию все-таки больше. Фильмы снимаются на студии, а сериалы снимает ТВ, но мало.

Виктория: - Телемир знает и хоро-

шие сериалы. Например, бразильская студия "Глобо" снимает фильмы с такими великолепными актерскими работами, что они даже сериалами не выглядят. Однако их тоже последние лет десять в Украине не показывают. В Украине прокатывается множество российских мыльных опер. Мне кажется, что украинское ТВ-пространство, в отличие от Грузии, потому засеяно российским мылом, что Украина тяготеет к России, а Грузия нет.

Нана: - Что вы имеете в виду? У односторонней дружбы и любви недолгий век. К людям, культуре, русскому языку - тяготение есть, а политика - другое дело. Россия - большой, не очень дружелюбный сосед. А нас мало. Вот Украина - огромная европейская страна, 52 млн. жителей.

Виктория: - К сожалению, уже только 46 млн.

Нана: - Все равно, вы сильная держава. А нас только 4,5 млн. По численности это один район Москвы. Мы рядом с Россией все равно, что Давид рядом с Голиафом. Вот мы и стараемся сохранить свою национальную идентичность и ни к кому не тяготеть.

Виктория: - Да и мы не хотим раствориться в другой державе. Но все равно мне больно, что в Батуми, где я побывала в начале лета, я не могла разговаривать с молодыми. Они не знали русского языка. Старые люди знали отлично и переводили для нас. А с молодыми никакого общения. Жалко.

Нана: - Насчет языка и мне жалко. Чем больше языков знаешь, тем ты богаче. Читать русскую литературу и поэзию в оригинале, как и всю мировую, гораздо лучше, чем в любом, самом великолепном переводе. Но мне кажется, это временное явление. Русский язык будут учить. Я очень люблю великую русскую литературу. Изымать из школ русский язык не следовало. Нельзя все-таки забыть то общее, что нас связывало на протяжении веков - общую культуру. Почему наши дети не должны читать Пушкина в оригинале? И кто может создать такой перевод, который повторил бы музыку его речи? Это же глупость, что наши дети не могут в оригинале прочитать Лермонтова "Мцыри"!

Виктория: - У нас сейчас тоже есть силы, которые намеренно раскалывают страну на русскоязычных и украинскоязычных. Вопрос языка всегда чисто политический. Язык - живой организм, не терпящий насильственной регуляции. Сталкивая людей между собой, политики набирают себе голоса. Национальный вопрос всегда спекулятивен.

Нана: - Экстремизм безобразен в любом своем проявлении. Я никогда не была против русских и русского языка, я против политики, направленной во вред моей стране.

Виктория: - Русский язык мог бы стать "общим языком" СНГ. Если бы сами россияне позаботились о лишении его национальной окраски для других народов, чтобы остальные республики СНГ не ощущали его "русским", а именно общим. Это было бы полезно для всех нас. Но это забота именно России, Россия должна взять на себя эту миссию, если хочет сохранить русский язык на территории одной шестой части суши. В принципе, это не так уж

сложно - договориться с другими республиками о введении русского в школе в обмен на какие-то небольшие преференции, которые может быть даже и так предоставляются, но пока по умолчанию

Нана: - Не знаю, мне кажется, это не так просто. Нужны хорошие специалисты, которые могли бы не только преподавать в школе русский язык, но и привить любовь к литературе, истории. Должна появиться необходимость овладеть языком. Грузия всегда славилась толерантностью к другим народам, живущим на ее территории. У нас никогда не было ни религиозных, ни этнических конфликтов. Земельные - да, были, но не на этнической почве. И на религиозной не было. В центре Тбилиси стоит одна из старейших в мире синагог. С евреями нас связывают 26 веков дружбы, и хотя сейчас многие уехали в Израиль, но мы по-прежнему называем улицы в Серебряном квартале, где жили евреи, еврейскими названиями. А в сентябре 1998 года в Грузии широко праздновалось 2600-летие совместного проживания грузин и евреев.

Виктория: - У меня раньше были родственники в Тбилиси. Уже все умерли. Они говорили по-грузински и называли себя тифлисскими евреями. И мои родители несколько лет жили в Тбилиси. Там я зародилась и провела первые 9 месяцев существования. Маму прямо с парохода доставили в роддом в Одессе. У меня среди черных волос была одна светлая прядь. Мама говорила, что у многих тбилисских девушек такое.

Нана: - Да-да, у наших девушек это бывает.

Виктория: - Может поэтому, когда я приезжаю в Грузию, я ощущаю себя дома. Не значит ли это, что биополе человека формируется еще во внутриутробном периоде? А если так, то моя теория о связи места проживания народа и характера его языка не беспочвенна. И, возможно, так объясняется и разность кинематографий. Одни народы создают комедии в жанре "черного юмора", другие любят светлые, лирические. А ведь любой вид искусства - это тоже язык, способ коммуникативного общения. Кодовая система, с помощью которой автор сообщает своему адресату некий послы, некую мысль. Интересно было бы проследить общие определяющие компоненты в обычном, устном, языке народа и его кинематографии, его драматургии.

Нана: - Интересная теория. Но она требует большого доказательного исследования.

Виктория: - А что сейчас со студией "Грузия-фильм"?

Нана: - Есть студия. Одно время совсем не работала, было страшно, что не восстановится, но потом ожила. Но сейчас еще много маленьких студий, которые работают, снимают.

Виктория: - На "Грузия-фильме" я последний раз побывала в 1986 году. Резо Чхеидзе снимал своего "Дон Кихота". А одесская киностудия снимала тогда в Тбилиси фильм "Искушение Дон Жуана" по произведению Леси Украинки. Для "Дон Жуана" я написала кучу справок по средневековой Испании и, будучи на студии, подарила их Резо для его фильма. В ответ мне оказали истинно грузинское гостеприимство. Я увидела такой Тбилиси, какого и не знала. Потрясающий вид с Мтацминды и так далее. Передайте ему привет, пожалуйста. Может он меня помнит.

Нана: - Точно помнит. Резо красивых женщин никогда не забывает. Он очень чувствителен к женской красоте.

Виктория: - Покажите мне грузина, который был бы нечувствителен к женской красоте! Такой грузин еще не родился, наверное...

Мы обе смеемся.

Беседа вторая. Галина Лазарева

Виктория: - Галина Яковлевна, какое у Вас, человека в кино очень искусственно, общее впечатление от фестиваля?

Галина: - Одесский кинофестиваль, конечно же - событие. В философии понятие события чаще всего лишено оценочного, нормативного компонента. В житейском языке событием называют только факты, имеющие большое значение, так, если поезд приходит по расписанию, это не событие, а вот если он сошел с рельс - это, конечно, событие. Но Одесский кинофестиваль, следуя житейской логике, для города - все-таки событие, хотя и прошел по расписанию.

Для организаторов состоялся хорошо, для меня, зрителя-одиночки, тоже: я посмотрела 16 фильмов.

Виктория: - А минусы?

Галина: - Ну, например, не слышно было на площади перед музкомедией пресс-конференций, постоянно пропадал звук. Но я не в большой обиде, потому что, судя по прошлому году, вопросы и ответы на пресс-конференциях обычно самого общего свойства. Так что много, наверное, я не потеряла. Аннотации в каталоге на каждый фильм удивляли несоответствием содержания экранному эквиваленту, вместе с тем

Галина Лазарева. Главный редактор и заместитель директора Одесской киностудии по творческим вопросам в 70-80-х годах XX века, заслуженный работник культуры, автор 7-ми книг о кино. На ОМКФ - зритель.

сам каталог очень качественно полиграфически исполнен. С другой стороны, с аннотациями не так просто: ясность изложения всегда сопряжена с известным риском. Чем лучше вас поймут, тем охотнее раскритикуют.

Виктория: - Парадоксальное заявление! Значит, чем понятнее, тем хуже? Для автора хуже? А зритель, кстати, не любит, когда в кино "темнят", он любит, чтобы все было ясно, или же, не поняв фильм, заявляет, вот ерунду показали!

Галина: - Наоборот, я имела в виду, что в творчестве ясность - добродетель. Но, если это действительно так, трудно принять как добродетель фильм В. Смажовски "Автоинспекция". Согласно аннотации - "Семеро друзей полицейских из варшавской автоинспекции живут казалась бы насыщенной жизнью". Насыщенная жизнь - это, по авторам, сплошная, отвратительная нецензурщина, омерзительное поведение с так называемыми женщинами.

Виктория: - Это единственный фильм конкурсной программы, с которого я ушла, не выдержав его брутальности.

Галина: - Я вас понимаю. Шляхетно-европейские авторы оскорбили зрителя обыденностью и убедительностью камеры, крупными планами, медицинскими подробностями. В данном случае реализм кинопоказа сыграл с авторами плохую шутку. Согласно аннотации перед героем - сержантом Крулем "открываются коррупционные схемы с

ниточками к высшим эшелонам власти". А без мата они не открылись бы?

Виктория: - Для меня этот герой вообще не герой. Герой в кино - это тот, за кем хочется следовать, кому хочется подражать. Крулю не хочется подражать, он манерой своего поведения превратил свой персонаж из положительного героя в отрицательного. Для меня, во всяком случае.

Галина: - Героизм - это исключительная добродетель исключительных людей, крайняя степень бескорыстной храбрости, противостоящей любому реальному или возможному злу. Таким героем для меня стала девочка Эка в грузинском фильме "В цвету". Фильм предьявил такой героизм, когда 14-летняя Эка во имя справедливости, дружбы и еще чего-то неуловимого, противостоит и пистолету, и измене, и всей неприглядной обыденности жизни.

Виктория: - Это один из лучших фильмов фестиваля, и я не понимаю, как мог "Географ глобус пропил" по решению жюри выйти на первое место по сравнению с "В цвету".

Галина: - Еще недоумение у меня вызвал израильский фильм "Орлы". "Жизнь и смерть сближаются в мире нашего одиночества" - сказал Рильке. Каждый умирает одиноким, потому что никто не может любить и умереть вместо нас, никто не может прожить за другого его жизнь. Однозначность такого понятия теряет смысл в обществе героев этого фильма. Легкость, с которой ветераны войны за независимость убивают мимоходом следующее за ними "поколение", ставит под сомнение саму независимость. К этому ли стремились авторы фильма?

Виктория: - Там два сюжета, по сути. Один - это любовный треугольник, а второй - неприкаянность повзрослевших стариков в современном мире. Пока загадка появления Тамары в Тель-Авиве еще не раскрылась, я думала, что в фильме образовался не треугольник, а 4-угольник, то есть в жизни Тамары появился третий мужчина, и она заточила себя в квартире, чтобы не травмировать двух других, любящих ее мужчин. Такое решение принесло бы свежую струю в сюжетные отношения персонажей. И еще, думаю, что если бы старик убил одного парня, который шел на его друга с ножом, на пляже, и этим убийством авторы бы ограничились, то картина приобрела бы трагическое звучание, поскольку Эфраим и Мошко на войне были солдатами, а, убив в мирное время, стали обыкновенными убийцами. Но авторы пошли по легкому пути "смотрибельности", потакая невзыскательным вкусам любителей острых положений в кино. А что вам показало самое интересное не из фильмов, а в самой идее фестиваля как киноявления?

Галина: - Наверное, то, что молодежь, вдохновенно и массово перетекающая из зала в зал на Одесском кинофестивале, привлекала ярко выраженным стремлением понять, что же происходит в этом определенно "безбашенном" мире. А вдруг есть "простейший факт душевного смысла", благодаря которому раскрывается или устанавливается мое собственное "я"?

С интересом я прислушалась на лестнице к беседе юноши и девушки, не согласных с присуждением фильму "Географ глобус пропил" первых наград. Я согласна с молодыми зрителями. Согласно аннотации: "Он просто живет. И не смотря на одиночество и тоску, никогда не теряет способность чувствовать и любить". Может быть, создатели фильма оставили за кадром то, чем "просто живет герой", передав нам, зрителям, только восхищение красотой реки, ее мощи и Хабенского, географа навсегда чужого и не нужного? Жаль актера, какой он "молодой биолог"? Какая любовь школьницы? Истина не обязана всегда быть светлой. Фильм - отрица-

ние нормальной жизни, но отрицать реальность - значит утратить ее.

Еще: "Параджанов". Хорошо, что вспомнили, проявили из "негатива времени". Но оставили за кадром гениальность, философичность, глубину героя, его видение мира, сведя тему к коллажности его фильмов. Как Параджанов думал, о чем? Его слова, его размышления о Лермонтове, о Демоне, о "хандрящей России" - всего этого ощутимо недостает в фильме.

"Вечное возвращение" (режиссер Кира Муратова). Самый иронически оптимистический фильм среди виденных мною. Но премьера "Вечного возвращения" Киры Муратовой обнажила для меня вопрос: Одесский кинофестиваль, а где Одесса?

Виктория: - В конкурсе украинской программы участвовал фильм Алисы Павловской "Не хочу умирать", снятый в Одессе, на одесской почве. Но лучше бы его никто не снимал.

Галина: - После презентации фильма Муратовой в час ночи зал еще был полон. Никто не хотел уходить. "Пожалуйста, поговорите с нами. Мы не хотим вопросов. Мы хотим слушать вас" - тихий, убедительный голос из зала. Режиссера никто не представил. Корзины цветов ни от кого не было. И это на первой премьерной демонстрации!

Виктория: - То, что никто не представил, - очень плохо. Что касается "Пожалуйста, поговорите с нами. Мы не хотим вопросов. Мы хотим слушать вас", то меня эта ситуация ничуть не умиляет. Кира Муратова как раз известна тем, что не любит ничего объяснять, предпочитая, чтобы зритель сам догадывался, что она хочет сказать своим фильмом. Более того, на пресс-конференции по этому фильму молодая журналистка спросила, как сама режиссер решила бы проблему героя, и получила резкий, невежливый ответ. Мол, сами думайте. А проблема заключается в том, как вы знаете, что к бывшей однокурснице приходит мужчина и пытается получить у нее совет, как ему действовать, у него тяжелая ситуация. Бывшие сокурсницы (их играют несколько актрис, как и мужчине) играет несколько актеров, пытаются отделаться от него, их тяготит и он сам, и его проблема. Так вот, сама режиссер на стороне однокурсниц. Они прямо в лицо называют гостя назойливым, пытаются отделаться от него, выставляют, не проявляя никакого сочувствия. А у меня, например, его ситуация сочувствие вызывает. Он мягкий благородный человек, не может причинить зло ни одной из своих женщин. За что его осуждать? Но это я по-человечески. А Кира Муратова его осуждает. По-кинематографически. Я даже так поняла, что Муратовой вообще все люди надоели. И жизнь она видит как заезженную пластинку.

Галина: - Я имела в виду, что она из Одессы, а у одесситов должна быть своя особенная гордость.

Виктория: - Мы и гордимся. Одесса - родина кино, и фестиваль у нас хороший, и Муратова тоже наша. А каким Вы видите будущее фестиваля?

Галина: - Услышала диалог юноши и девушки: фестиваль кончился. Теперь что? Спать? Почему же только спать? А клубы, а диспуты? А кафедры культурологии? А отдельная программа для одесситов-зрителей?

Виктория: - Для того, чтобы проводить такую работу, ее надо сопровождать показом фестивальных фильмов. А у нас нет прав на прокат. Фестивальный просмотр - это одно, а клубный - другое. Надо договариваться, платить.

Галина: - Я имела в виду дополнительную программу для зрителей во время фестиваля: групповые просмотры, внесение программы заранее в учебные планы кафедр культурологии, общественного муниципального молодежного "правительства", дворца студентов и др. Фестиваль - как базовая модель для оценок и т. д.

Виктория: - Это очень интересное предложение. Спасибо.

Продолжение в следующем номере

Андрей БЕЛОУСОВ

САД ЖИЗНИ, ВЗРАЩЕННЫЙ НИНОЙ ВОЛКОВОЙ

Автопортрет в театральном костюме

"Литература и жизнь" уже познакомила читателей с художественными и литературными работами Нины Волковой. Ныне повод вновь обратиться к ее творчеству - персональная выставка художницы "Сад жизни", прошедшая в июле 2013 года в залах Украинского фонда культуры. К открытию выставки был выпущен художественно-литературный сборник под тем же названием.

На выставке было представлено 58 живописных работ в традиционных жанрах - портрет, пейзаж, натюрморт. Художница продемонстрировала не только владение спецификой жанров, но и умением сказать в каждом из них свое слово, открыть зрителю свое видение окружающего мира, свое к нему отношение.

Основная тема портретов, в том числе автопортретов - красивые женские лица. Однако не одна внешняя красота становится объектом внимания. Настроение, внутреннее состояние, судьба читаются в глазах персонажей. Вот, к примеру, два портрета дочери, которые

можно объединить в диптих, назвав его "взросление". На первом, относящемся к 2003 году, - совсем юная девушка, почти подросток, с глазами, широко раскрытыми на окружающий мир, в тревожном ожидании, что же он, этот взрослый мир, ей готовит. И 2012 год - совсем другие глаза: накоплен опыт, настало время раздумий.

Натюрморты Н. Волковой - это, по словам художницы, ее настроение, краски и цветы сада, выращенного ею.

Автопортреты Нины Волковой разнообразны по стилю и антуражу, и в этом видится элемент театральности. Интерес к перевоплощению, любовь к театру - в актерских киноработах Волковой, в ее окружении. На одной из фотографий мы видим ее в обществе Богдана Ступки. Также среди близких друзей Нины Борисовны - семья Народной артистки Украины Полины Лазовой.

Определенная театральность, декоративность присутствуют и в пейзажах художницы, похожих на декорации к волшебной сказке. Там мерно плещут волны, переливается золотом и пурпуром осень, успокаивают взор плавные очертания холмистых предгорий, вспыхивает ночными огнями город. На выставке была представлена серия городских пейзажей художницы, но холодновато-угрюмый термин "урбанизм" к ним совершенно не подходит. В них, как и в других выставленных работах, буйно расцветает "Сад жизни", будь то северный Стокгольм, или южный Рим, или созданный воображением художницы "Восточный город". В городах Нины Волковой хочется жить.

При знакомстве с пейзажами художницы неизменно возникает ощущение "музыкальности": они гармоничны консонансами красок и пропорциональность композиций, полифоничны контрапунктами планов и деталей.

Награду вручает Борис Олейник

На открытие выставки пришли друзья и близкие Нины Волковой, представители научной и художественной интеллигенции. В их числе - Вице-президент НАМН Украины Юрий Кундиев, академики Исаак Трахтенберг, Александр Дымшиц, Народная художница Нина Божко, дочь художницы Марианна Рощенко, зять Андрей Рощенко.

Борис Олейник, открывая выставку и вручая художнице почетную награду "За подвижничество в культуре", сказал:

"Ви прийшли у мистецтво вже у зрілому віці, але це нічого не означає. Відбулася сублімація енергії, яка вибухнула, причому в кількох напрямках... Ми дуже вдячні, що Ви обрали саме нашу залу, де зійшлися Ваші друзі. Інколи холодний академізм стримує почуття - у Вас же вони нестримні".

Многогранность дарования Нины Волковой отметили представитель Фонда культуры в США и Канаде Роман Лунь, заслуженный деятель искусств Украины Виктор Женченко, актриса Анна Левченко, кандидат искусствоведения Вадим Михальчук, заслуженный художник Украины Иван Черняк, академик АМН Исаак Трахтенберг. Последний, обратив внимание на сочетание множества творческих дарований художницы, рассказал присутствующим, что в среде ученых-медиков также немало разносторонне одаренных личностей, таких, как инфекционист профессор Анатолий Зарицкий - художник и поэт, геронтолог академик Владислав Безруков - художник, поэт, композитор.

Автору этих строк довелось в 2011 году поместить в ЛЖ рецензию на "Этюды оптимизма" - выставку работ В. Безрукова. Материал был озаглавлен "Арттерапия от Владислава Безрукова". А статья С. Соколовой в издании "Культура і життя", написанная под свежим впечатлением от выставки "Сад жизни", носит название "Арт-терапия от Нины Волковой". Совпадение? Несомненно. Случайное? В известном смысле, да. Однако вполне закономерное: два разных по манере письма, видению мира художника, которых объединяют ценители творчества Нины Волковой сходятся во мнении, что работам художницы всегда присущи оптимизм, позитивная направленность, мощная положительная энергетика, струящаяся с полотен. В этом исток их арт-терапевтического воздействия. Такое искусство действительно лечит. Об этом хорошо сказала сама художница:

"Я пригласила вас в свой живописный "Сад жизни", чтобы мы вместе увидели, что вокруг нас, кроме будней, есть краски. Я убедилась, что люди приходят смотреть мои работы, чтобы ощутить яркие эмоции, когда именно этих красок недостает в реальной жизни".

Марина Шинкарук

"Тбілісі-любов моя"

"Тбілісі-любов моя" - проект художника, историка мистецтва та арт-критика, доктора філософії, заслуженого діяча мистецтв України, професора та й просто неймовірно цікавої людини Ольги Петрової, представлений з 25 вересня по 9 жовтня 2013 року в експозиції київської галереї сучасного мистецтва "Триптих АРТ" (директор - Тетяна Савченко).

Проект - бо об'єднує в єдине емоційно-інтелектуальне ціле свіжі живописні полотна, створені у 2013 р., унікальні офорти 1988 - 1989 років і вражаючий своєю інформативністю та стилістичною яскравістю текст, написаний автором паралельно з роботою над полотнами. Текст і репродукції робіт побачили світ завдяки підтримці STEDLEY ART Foundation (засновник - Стелла Беньямінова), видавець - Віктор Хоменко (ВХ (студію)).

Виставка з настільки декоративною назвою, здавалося б, відкриває карти автора, який відверто артикулює свої почуття. Проте інтрига зберігається як для глядача полотна і офорти (триптих "Тбілісі - любов моя"), так і для читачів есе "Чарівне свято життя".

Живописні полотна "Вардзіа", "Джварі", "Тиха молитва", портрети двох художників - Сергія Параджанова і Кокі Ігнатова та інші композиції, створені автором чуттєво, натхненно - під враженням від візиту до Грузії після 20-річної відсутності - доповнюють, вичерпно розкриваються в белетризованому опусі.

В дуалізмі й взаємопроникненні зображального ряду і текстового матеріалу цілком втілений задум Ольги Петрової. Згадуючи, розмірковуючи, рефлексуючи, автор сплітає в коштовний візерунок образи Тбілісі, Сергія Параджанова, що летить над містом, метафізичний образ відомого монументаліста, театрального художника і графіка Кокі Ігнатова і ауру храмів Джварі, Дзвелі Шуамта, Вардзіа.

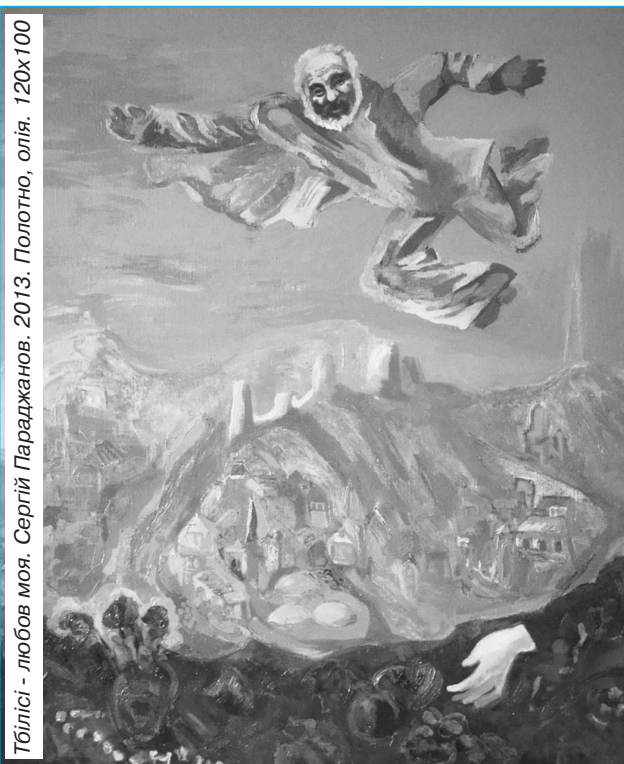
Дух Східного світу, настільки відчутного в Тбілісі, наповнив композиції "Сірчані лазні", "Княжна Маріам", "Виноградар".

Медитативна інтонація проекту змінила типову для живопису Ольги Петрової яскраву, фовістичну палітру. У нових роботах кольорова гама сріблясто-холодна, більш стримана, і тому більш заглиблена в себе.

Головні герої полотен - художники Сергій Параджанов і Кока Ігнатова - дивляться на нас здалеку та дарують нам свій геній і свій час.

Ользі Петровій даний дар. Глядачеві - її живописний, графічний і вербальний тексти.

Не випадково проект привернув увагу культурної громадськості: запрошені галерею "Триптих АРТ" і художником, вернісаж відвідали представники посольств Грузії, Угорщини, Швеції, Франції, співробітники Італійського інституту культури в Україні та

Тбілісі - любов моя. Сергій Параджанов. 2013. Полотно, олія. 120x100

Інституту проблем сучасного мистецтва, художники, мистецтвознавці, арт-критики та поціновувачі мистецтва.

Простір галереї, що розташована у самому серці міста, на тихій, затишній вулиці Десятинній у старовинному будинку № 13, наповнився справжнім святом життя: параджанівські гранати і свічі, грузинське вино і квіти, радісно збуджені обличчя гостей, натхненність художника - автора проекту і гостинність пані Тетяни, директора галереї та організатора виставки, зацікавлені запитання журналістів телеканалу "Культура", теплі слова і щирі побажання.

Два тижні виставки стали одкровенням для багатьох відвідувачів галереї - навіть для тих, хто добре знає живопис художника. "Я не пропускаю жодної виставки Ольги Петрової. Кожного разу вона є новою, залишаючись при цьому самою собою", - зауважив один із шанувальників мистецтва автора.

Аташе з питань культури Посольства Грузії в Україні пан Зураб Тапура, що брав участь у відкритті вернісажу, гаряче підтримав бажання художника і галереї експонувати проект у Тбілісі.

Міністерством культури України схвально ставиться до цієї ідеї, тож тбіліські художники і знавці мистецтва з радістю зустрінуть образи Параджанова, Кокі Ігнатова і своєї країни, витворені українським майстром.

За матеріалами Ольги Петрової

Газета
«Література та життя»
Видавець -
Всеукраїнська творча спілка
«Конгрес літераторів України»
Свідоцтво КВ № 12997-1881Р
від 20 серпня 2007 року
Передплатний індекс - **99510**

Головний редактор -
Лариса Скорик
Редколегія:
Валерій Басиров,
Юрій Кириченко,
Олександр Корж,
Анатолій Кримський,
Володимир Спектор,
Дмитро Стус
Петро Толочко,
Ісаак Трахтенберг,
Леонід Череватенко

Літературний редактор -
Тетяна Дубина
Комп'ютерний дизайн -
Марат Страковський
Наша адреса:
Конгрес літераторів України
пр-кт Тичини, 24, оф. 16,
Київ, Україна
E-mail: lit_life@inet.ua
www.literatur.at.ua

Редакція може не поділяти думок автора. Рукописи не рецензуються та не повертаються. При підготовці до друку редакція залишає за собою право на стилістичне редагування та скорочення матеріалів.

Листування з читачами лише на сторінках газети. За зміст рекламних оголошень несе відповідальність рекламодавець.
Наклад - 5000 прим.